

PRZEWODNIK

PO WYSTAWIE

Przemysłowo-Rzemieślniczo-Handlowej
:- na Okręg Gostyńsko-Rawicki :-

W RAWICZU

od 12-go do 15-go sierpnia 1923 roku
pod protektor. p. Wojew. Poznańskiego.

W. Miranowski, Rawicki

**BANK KREDYTOWY
W WARSZAWIE
Towarz. Akcyjne.**

— Szczegóły patrz na stronie ostatniej. —

Centrala Skór

Towarz. Akcyjne

P o z n a ń.

≡ ODDZIAŁY : ≡

Rawicz,

przędzalnia włosia, tkalnia pasów parcianych
i wyrób włosianki.

Poznań,

Grochowe Łąki 4.

Główna,

pod Poznaniem, garbarnia skór chromowych,
faledrów i blanków.

Gniezno,

ulica Mickiewicza, fabryka obuwia.

Gniezno,

ulica Wrzesińska, garbarnia skór podeszwo-
wych i kruponów pasowych.

Grudziądz,

oddział handlowy na Pomorze.

Poznań,

składnica skór surowych przy główn. dworcu.

94(438)

98.280
94(438)

PRZEWODNIK

po Wystawie

**Przemysłowo - Rzemieślniczo - Handlowej
na okręg Gostyńsko - Rawicki**

w Rawiczu

od 12 do 15 sierpnia 1923 roku

pod protektoratem

pana Wojewody Poznańskiego.

H. SOIŃSKI

Interes zbożowy

w Rawiczu

przy Placu Wolności 576

Telef. 161 i 165 — Adr. teleg. Helios

Ziemiopłody, pasza,
nawozy sztuczne, opał

POLEŚKI BANK HANDLOWY

ODDZIAŁ W RAWICZU

1872

DEWIZOWY

1922

BANK LUDOWY, RADIĆZ

Sp. zap. z odpow. nieogr.

Ul. 17. Stycznia 572.

TELEFON NR. 110.

Konto w P. K. O. nr. 201131

Załatwia wszelkie transakcje

wchodzące w zakres bankierstwa.

WINCENZY ŚLIWIŃSKI

RAWICZ

Telef. 43. — Adr. telegr. Śliwiński Rawicz.

**Interes
zbożowy**

ul. Kościelna nr. 396/7

zboże, nasiona, ziemio-
płody, pasza i opał.

**Interes
kolonialny**

ul. Grunwaldzka 352/3

Towary kolonialne.

Konta bankowe:

Polski Bank Handlowy w Poznaniu, oddział w Rawiczu.
Bank Kredytowy w Warszawie   "   "

W. Bukowski

Dom wytwornej garderoby męskiej, damskiej,
rewerendy, płaszcze i ubranka dziecięce.

Nowość na każdy sezon!

Wszelkie towary w wyborowym gatunku
== na składzie. ==

RAWICZ, ulica Paderewskiego nr. 38.

Józef Woźniak

Rynek 7. **RAWICZ** Telef. 123.

SKŁAD SKÓR.

Warszawska Pracownia Cholewek
poleca
skóry wierzchnie, spodnie i siodlarskie
w wielkim wyborze.

PRZYBORY OBUWNICZE.

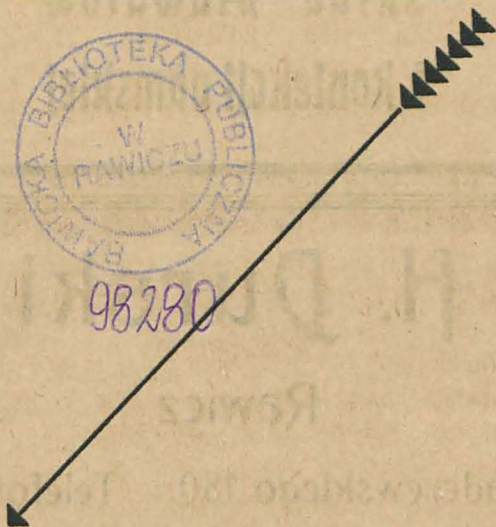
SKŁAD TOWARÓW WŁÓKIENNICZYCH

K. Kulczyński, Rawicz

Ul. 17 Stycznia 530. Telefon 33.

98280

Wyroby wełniane i bawełniane. Materiały
== ubraniowe stale na składzie. ==

Antoni Miśkiewicz

Rawicz

ulica 17 Słyczna 527|8

Skład bławatów

I konfekcji damskiej

H. Durski

Rawicz

Paderewskiego 180. Telefon 5

Handel

bydła i koni.

Zarząd Okręgowy:

Świetlik Nikodem, prezes. Szulc Władysław, zast. prez.
Kotecki Stanisław, sekretarz. Michalak Stan. skarbnik.
Bątkiewicz W. zast. sekr.
Błaszak. Hejnowicz.

Komitet:

Adamkiewicz St. Borek. Bogusławski E. Nadinspektor
Bartkowiak Fr. Poniec. Balcerzak M. Bittner A. Czy-
szewski Kazimierz, burmistrz miasta Rawicza. Książd
prob. Dratwa Jutrosin. Dziekan Ig. Frelkiewicz J.
Herwich W. Janiak St. Kulczyński K. Kołodziej W.
Lisiecki J. Łuczkiwicz Ig. Bojanowo. Morawski B.
Mathea budowniczy. Niszak L. Paliński prof. Rejek Fr.
Ruciński M. Seifert A. Stróżyk M. Stelmachowski
Metody Starosta. Stefaniak J. dyr. Domu Karnego.
Sokołowski W. Tylewski M. Górka. Tomiak K.
Thiele B. Urbański J. Wolski W. dyr. Banku.
Wesołowicz J. dyr. Seminarjum. Woziwodzki J. Gostyń.
Wopiński N. Wopiński L. Wyżynkiewicz F. Zaradny St.

Zakład artystyczno-fotograficzny

„TENIERS“

RAWICZ, Paderewskiego 176. I. piętro.

Wykonuje wszelkiego rodzaju fotografie i portrety. Ceny konkurencyjne. Wykonanie fachowo-konkurencyjne. Zakład otwarty codziennie bez względu na pogodę.

Czekolada

Cukierki

Biszkopty

Z pierwszorzędnych fabryk krajowych i zagranicznych

LEON ŻUCHOWSKI

RAWICZ, UL. PADEREWSKIEGO

Specjalność: dekorowanie bonbonierek.

Kawy

Herbaty

Kakao

Fabryka pantofli

Michał Bogusz

RAWICZ, ulica 3-go Maja 49.

na widok publiczny okazy swojej twórczości działalności, aby publiczności pokazać, czego niepotrzebuje szukać daleko, mając blisko, przy rękę, swojskie, nasze.

Ogół nasz pod wpływem kilku wiekowej obojętności dla sprawy rodzimego przemysłu i prawie zupełnego zaniku wiary we własne siły, nie rozumie jeszcze tych nowych ożywczych dla naszego bytu prądów i takowych jeszcze należycie nie popiera, bo po prostu nie wierzy w ich skuteczność. Aby więc ogół ten przekonać, trzeba koniecznie owoce naszej wytwórczości mu ciągle publicznie pokazywać, by poznał, że nasi przemysłowcy, rzemieślnicy i rękodzielnicy nie zakładają rąk, lecz w parze z postępem wiedzy, techniki i sztuki, starają się o obowiązkom swoim jako Polacy zadosyć uczynić.

Na naszych wystawach oglądać powinniśmy — jeżeli nam chodzi o rozwój i poparcie naszego rzemiosła i przemysłu — tylko wyroby własne, swojskie, chociaż skromne, gdyż społeczeństwo nasze nie składa się z ludzi bogatych.

Przedmioty wystawione winny odznaczać się praktycznością i mnożnością zastosowania ich i użytkowania w życiu codziennem niezamożnych mas naszego społeczeństwa. Powinny się odznaczać więc rzetelnem wykończeniem, trwałością, i — co najważniejszym — cenami niskimi, gdyż dla człowieka niezamożnego, przedmiot który kosztuje tysiące lub dziesiątki tysięcy marek nie ma znaczenia.

Obok tych zalet odznaczać się powinny przedmioty i artykuły wystawione, jakością wyrobową i gustownym wyglądem.

Wyroby wystawców nie powinny nic więcej przedstawiać, jak codzienne prace poszczególnych warsztatów. Wystawcy nie powinni się sadzić na jakieś nadzwyczajności, zrobione na okaz, specjalnie na wystawę, z wielkim nakładem pracy i kosztów, gdyż takie okazy nie dają prawdziwego obrazu o poszczególnym warsztacie, — oprócz tego nie znajdują nabywców. Nasi rzemieślnicy zwłaszcza w ten błąd wpadają, że na wystawę potrzeba czegoś nadzwyczaj-

czajnego. Pomimo to rzemieślnicy i przemysłowcy, jak również i kupcy — hurtownicy, którzy rzeczywiście przedmioty artystyczne i bogate wyrabiają i prowadzą, ci takie same mają prawo, co rękodzielnicy, do brania udziału w naszych wystawach.

W ostatnich czasach żydzi swą bezczelnością, arogancją, wrogiem postępowaniem względem wszystkiego, co nam jest drogie i święte, oburzyli do głębi duszy cały naród polski. Wyszło to nam jednak na dobre, bo zrozumieli wreszcie Polacy, że nie mogą się łudzić dłużej co do asymilacji talmudowych żydów na patryotycznych Polaków. Pokazało się teraz za dni naszych, że ze strony żydostwa grozi naszej Rzeczypospolitej żyd, czy z kulturą, czy bez kultury, to śmiertelny wróg chrześcijańskiej Polski.

Pod wpływem gazet i pism, które nie pomijają sposobności, aby ujawnić żydowskie sztuczki oszukańcze; nadspodziewanie prędko otrząsamy się z żydowskiej zależności, a stworzenie własnego przemysłu i handlu przenika głęboko w najszersze warstwy narodu. I dlatego dziś już wszędzie staje się podstawą i zasadą naszego życia społecznego i narodowego hasło

Swój do swego!

Tak tedy nasza Jubileuszowa wystawa niech będzie naszemu społeczeństwu dowodem, że nasi przemysłowcy, rzemieślnicy i rękodzielnicy stoją jako zawodowcy na wysokości swego zadania, i że ono nie potrzebuje wspierać i bogacić swym groszem obcych, a szczególnie wstrętnych synów Izraela, tylko że wszystko czego potrzebuje, dostarczyć mu może polski wytwórca.

Pamiętajmy o tem, że każdy naród **tylko sam sobie zapewnić może swój byt, że każda jednostka winna wszystko, co czyni, czynić z myślą o dobro swego narodu, i dla niego wszystko poświęcić, co ma, najlepszego.**

Tylko gdy tak będą czyniły liczne rzesze naszych Przemysłowców, Rzemieślników i Rękodzielników, tylko

Słowo wstępne.

Bracia: Zadaniem życia jest praca,
Praca nas tylko zdobi, zbogaca!

Słowa powyższe wyjęte z jednej z naszych tak pięknych a serdecznych piosenek, zawierają w sobie myśl przewodnią tak dla jednostki, jak i całego społeczeństwa, tak dla inteligenta, jak i dla każdego przemysłowca i rzemieślnika. To też w tej samej myśli odzywa się do nas nasz Edward Odyniec:

Pracować trzeba ile nam sił stanie.
Nie temu bowiem Pan w niebie zapłaci,
Kto złoży ręce, mówiąc: Panie! Panie!
Ale kto dobra przyczyni dla braci.

Dla tego korzystajmy z upływających chyżym krokiem dni życia naszego i pracujmy wytrwale dla wspólnej naszej przyszłości. Nie łudźmy się, że ta lepsza przyszłość przyjdzie do nas, gdy będziemy siedzieli z założonemi rękoma, że szczęście nam zaświta bez wysiłku z naszej strony. Przyszłość szczęśliwa lub nieszczęśliwa od nas samych zależy!

Uzbrójmy się zatem w zaletę — powiedziabym cnotę — pracowitości, przezorności i oszczędności, a będziemy mogli śmiało patrzeć w przyszłość.

Tak! praca nas tylko zdobi, zbogaca! To też po usilnej pracy w zawodzie swoim wystawia tak rzemieślnik i rękodzielnik, jak i niestrudzony przemysłowiec, z okazji

**10 letn. Jubileuszu Tow. Przemysłowego
w Rawiczu**

wtedy będą mogły na swych zjazdach i wystawach,
w poczuciu spełnionego obowiązku, śpiewać z czystym
sumieniem:

Polski przemysł niech nam żyje,
Przemysłowi cześć!
Bo w nim dążeń dziś się kryje
Narodowych treść!

N. Świetlik.

St. Cieślińska

RAWICZ, ul. 17 Stycznia 525/26.

Skład eleganckiej bielizny męskiej i damskiej
oraz wszelkich towarów krótkich.

RESTAURACJA „MONOPOL“

Sala do tańca z sceną
— i ogród ludowy. —

Szanisław Dziembowski, Rawicz, ul. Sienkiewicza 25.

JAN BIELO

FABRYKA PANTOFELI

Dawn.: **J. JESKIEWICZ**
RAWICZ, UL. PADEREWSKIEGO 183.

SKŁAD OBUWIA. ∴ WARSZTAT OBUWNICZY.

Wykonuje wszelkie zamówienia na miarę.

BAK FRANCISZEK, RAWICZ.

Teofil Jaskowski
Rawicz, Kolejowa 49,

Rzeźnictwo i sprzedaż
— wyrobów mięsnych. —

„ROLNIK“

Sp. z odpow. o.

Spółdzielnia Rolniczo-Handlowa

W RAWICZU

Plac Wolności 549.

Telefon 129.

Filje:

Sarnowa Tel. 140.

Pakosławiec Tel. 8.

Zakup i sprzedaż

wszelkich produktów rolnych i ich
przetworów, sztucznych nawo-
zów i węgla.

Kazimierz Tomiak

Fabryka mebli

Telef. 124.

Rawicz.

Telef. 124.

Specjalność dębowe jadalnie,
:-: sypialki i męskie pokoje. :-:
Prócz tego **MEBLE** z sosno-
wego drzewa.

MAGAZYN TRUMZEN.

MOTTO:

Prawdziwa, gorąca miłość ojczyzny
ziemi jest zgoła niepodobną lub martwą
bez znajomości historii.

Czesław Libiński

(Ks. Damroth).

Rawicz.

Miasto Rawicz, położone pomiędzy dwiema piaszczystymi górami, na dnie wyschłego jeziora, o pół mili od niemieckiej granicy, robi na obcym, przybywającym tu dotąd, bardzo miłe i dodatnie wrażenie. Dojeżdżając koleją do Rawicza, widzi czerwone i białe koszary, zbudowane na tych piaszczystych górach, a po stronie wschodniej i południowej większą ilość wiatraków.

Miasto składa się z wewnętrznego, prawie w kwadrat założonego miasta, obwiedzonego wkoło wspaniałą promenadą. Najważniejsze place wewnętrznego miasta są: Rynek i Plac Wolności. Główne ulice rozchodzące się z Rynku w kierunku czterech części świata, są: *ul. 17 Stycznia* (niegdyś Wilhelmska) na wschód; *ul. Grunwaldzka* (dawniej Wrocławska) na południe; *ul. Paderewskiego* (przedtem Berlińska) na zachód, *ul. Trzeciego Maja* (kiedyś Poznańska) na północ. Wszystkie ulice przeryniają się pod prostym kątem, zład plan Rawicza przedstawia szachownicę.

Promenada czyli planty są wzniesione na dawnym wale miejskim, który okalał cały Rawicz. Za plantami położone przedmieścia są mniej regularnie zbudowane.

Do najokazalszych gmachów publicznych należą: ratusz, kościół katolicki, zbór ewangelicki, bóżnica, starostwo, urząd pocztowy, koszary, dom karny, więzienie, dworzec wschodni i zachodni, rzeźnia, gazownia, elektrownia, szkoły: gimnazjum, seminarjum nauczycielskie męskie, internat, trzy szkoły powszechne, ochronka, lazaret.

Polecam
wyroby mięsne
wszelk. rodzaju w zakres wchodzących.
(dawn. Fa. Wolff.)

STANISŁAW DOLIŃSKI.
RAWICZ, Rynek 30.

Sprzedaż mebli

używanych, jako szafy, krzesła, łóżka
madracowe, maszyn do szycia itp. rzeczy

ANTONI WINIARSKI
RAWICZ, ulica 3-go Maja 43.

A. & M. Hejnowicz

Telefon nr. 142. **GOSTYŃ** Klasztorna 10.

Młyn motorowy, mąka, zboże, artykuły pastewne.

Konta bankowe :

Bank Pożyczkowy w Gostyniu.
Bank Kredytowy w Warszawie, Oddział Gostyń.

Mieszkańcy miasta trudnią się handlem, przemysłem, uprawą roli i hodowlą warzywa.

Rawicz ma wyśmienitą wodę do picia, którą wodociągami sprowadza ze wsi *Swiniar*, osady po stronie niemieckiej, położonej tuż przy polskiej granicy, w powiecie Gurowskim (Guhrau).

Do dziś dnia słyną jeszcze ze swej dobroci rawickie *kietbaski*, a kiedyś też rawicka tabaka do zażywania.

*

*

*

Okolica, w której Rawicz położony rządów Kazimierza Wielkiego 1342 r. od Śląska do Wielkopolski.

Dziedzicem obszarów *Sierakowa*, położonego tuż pod Rawiczem, był na początku XVII wieku Wojciech Adam Przyjemski. Jeszcze przed założeniem Rawicza był tu już od dawna *kościół parafjalny*. Kto takowy założył i kiedy, nie wiadomo. Tak samo nie są znane dalsze losy tej świątyni. Może ją pożar zniszczył, może też ząb czasu przyczynił się do jej upadku, dość że od kilku wieków należało Sierakowo i później powstały Rawicz do parafji w *Łaszczynie*.

Wuttke twierdzi, że rzeczony kościół farny przebudował ówczesny dziedzic Opaliński na klasztorny, i osadził przy nim XX. Reformatów w 1673 r.

Prześladowani za swe przekonania religijne w Niemczech protestanci, uchodzili gromadnie z tamąd do Polski, a przybyli tu w okolice Sierakowa, znaleźli pomoc i opiekę w owym wpowyż wzmiankowanym Wojciechu Adamie Przyjemskim, dziedzicem tegoż Sierakowa, a swym gorliwym. współwiercy, który ich dobrodusznie przygarnął do siebie, dając im pozwolenie do zbudowania sobie miasta, które nazwał od swego herbu — *Rawiczem*.

Dniem założenia Rawicza jest 24 marzec 1638 roku.

Król polski, Władysław IV. w przywileju potwierdzającym miasto w r. 1638, wyraża:

„bacząc na zasługi znakomite dziedzica, pozwalamy, ażeby na gruntach wsi dziedzicznej Sierakowo za-

Pracownia cholewek i Handel skór

JÓZEF SZYCH

RAWICZ, ulica 17-go Stycznia 581.

Zakład fryzjerski

dla pań i dla panów

Artykuły toaletowe.

JAN NOWAK, Rawicz.

17 stycznia 525 przy rynku.

Wiktor Żeniec

Sarnowa

Mechanik

Specjalny warsztat dla samochodów.

łożył miasto, które chce nazwać Rawiczem od herbu swego.“

Obdarza potem król mieszkańców prawem magdeburskiem w całej rozciągłości, pozwalając dziedzicowi mianować burmistrza z ósmiu corocznie sobie przedstawionych obywateli i pięciu rajców. Nadaje magistratowi pieczęć z wyobrażeniem panny na niedźwiedziu siedzącej, w płowem polu, ustanawia skład soli, lnu, przędzy, konopi, zastrzegając, żeby przywożący je lub wywożący z kraju, miasta nie omijali pod utratą towarów. Uwalnia mieszkańców na lat 12 od opłaty podatków publicznych, a na zawsze od ceł i podatków w całym państwie od wołów, koni i jakichkolwiek towarów płaconych; pozwala na zaprowadzenie wszelkich cechów rzemieślniczych, targu tygodniowego i czterech jarmarków w roku.

Przyjemski, jako gorliwy protestant, ufundował tymże Niemcom w 1639 r. zbór, który pastor Stefani poświęcił; tu dotąd też uczęszczali na swe nabożeństwa protestanci z Miejskiej Górki.

Przywilej nadany przez Wojciecha Adama Przyjemskiego jest datowany w Osiecznie (siedzibie Przyjemskich) dnia 26 kwietnia 1639 r. Podpisani na nim są: Wojciech Przyjemski, Katarzyna Przyjemska, Aleksander Przyjemski, Władysław Przyjemski 10 listopada 1696 r., Stanisław Kretkowski 14 grudnia 1701, Jan Sapieha, Ludwika Sapieżyna 28 lipca 1713, Michał Książę Sapieha, Katarzyna Sapieżyna 22 września 1744 i Jan Nepomuk Mycielski.

Przy takich swobodach w krótkim czasie wzniosło się miasto, a opieka dziedzica ściągnęła z pobliskiego Śląska większą jeszcze liczbę zamożnych fabrykantów ze znacznym majątkiem.

Rzemieślnicy Rawicza potworzyli cechy, z których najznacniejszy był sukienniczy. Sukno rawickie znajdowało odbył na Śląsku, w Czechach, szło nawet, aż do Azji. Przy końcu XVII wieku sukna wyrabiane słynęły w całej Rzeczypospolitej, a wartość wyrobów wełnianych przenosiła daleko milion złotych polskich.

W Rawiczu założono już XVII wieku drukarnią.

BANK POŻYCZKOWY

Spółka zap. z nieogran. odpow.

Telefon 36. w Gostyniu Telefon 36.

załatwia wszelkie sprawy bankowe na warunkach najprzystępniejszych.

Biuro otwarte codziennie od godz. 8 — 1.

Największa instyt. bankowa w Powiecie.

Hotel Polonja

Telefon 70.

Telefon 70.

Właściciel :

Franciszek Kasprzak

**Poleca doborowe napoje i potrawy.
Skora i rzetelna usługa. — Zajazd
i stajnie. — Oświetlenie elektryczne.**

Rawicz

ulica 3-go Maja obok rynku.

Miasto zostało obwiedzione fosą i murami i otrzymało porządny bruk; wały miejskie obsadzone wikliną, służyły mieszkańcom za miejsce przechadzek.

Katarzyna Opalińska wniosła Rawicz do imienia Leszczyńskich.

Dnia 14 listopada 1704 r. przybył do Rawicza Karol XII., król szwedzki, w którym dłuższy czas zahawił, lecz prowadzona przezeń wojna była dla miasta zgubną. Dowódca Moskali, pułkownik Schultz, spalił Rawicz na dniu 18 lipca 1707 r., pałac dziedzica zrabował, a następnie podpalił.

Ów pałac, odbudowany przez dziedziców Rawicza po 1707 r., znajdował się na północ od zakładu karnego, tam gdzie dziś jest ów wielki ogród przeznaczony dla urzędników tegoż zakładu. Tworzył on swego czasu ogród pałacowy dziedziców Rawicza, i wynosił 2 ha 81 arów i 13 kwadr. metrów. Pałac ten jeszcze istniał po objęciu Rawicza przez prusaków, bo w nim zamieszkał 15 paźdz. 1793 r., król pruski Fryderyk Wilhelm III. przy swym pobycie w Rawiczu. W dalszym biegu czasu pałac ten zupełnie opustoszał i zamienił się w ruinę. Cegły z niego użyto do wybudowania wielkiego gmachu więziennego.

W pożarze wznieconym w roku 1707 przez Moskali spłonął razem z miastem także i klasztor XX. Reformatów wraz z kościołem. Odbudowała go wtedy w okazalszym kształcie Katarzyna z Opalińskich, księżna Sapieżyna, ówczesna właścicielka Rawicza.

Ojcowie Reformaci pomagali w duszpasterstwie proboszczowi Taszczyńskiemu a i w innych pobliskich parafjach. Gdy rząd pruski zniósł w naszej dzielnicy zakony, wtedy też ulegli kasacie tutejsi XX. Reformaci. Przy zniesieniu zakonu było jeszcze 12 zakonników, z których większa część przeniosła się z aparatami kościelnymi do Kalisza, dwóch zaś pozostało w swej rezydencji aż do śmierci.

Klasztor zamienili Prusacy — jak wszędzie na *dom karny*. Pierwszym dyrektorem tego zakładu został zamianowany rządowy *literat* Vorwerk, za którego rządów zapanował w tymże zakładzie skandaliczny nierząd: więźniowie urządzali w każdą nieomal nie-

Piekarnia i Cukiernia

Józef Waniorek

w **RAWICZU**

Grunwaldzka 350.

**Pierwszorzędny
zakład artystyczno-fotograficzny**

Matz & S-ka.

RAWICZ, Padarewskiego nr. 130.

wykonuje wszelkie prace w zakres fotografii
wchodzące stale po cenach konkurencyjnych.

EDWARD NABPE.

MAGAZYN MEBLI I TRUMIEN

Ignacy Koszyczarek — Rawicz.

Ulica Padarewskiego nr. 198.

poleca trumny metalowe i zwyczajne, sypialnie,
kuchnie, pokoje męskie, jadalnie itd.

Całkowite wyprawy.

Geny bardzo przystępne.

== Własna stolarnia. ==

dziele *przedstawienia amatorskie i sztuki kuglarskie*, na które się schodzili obywatele z miasta. Z biegiem czasu stósunki się te zmieniły na poprawniejsze.

Kościół poreformacki służył obok nabożeństw dla więźni także i dla parafji rawickiej za kościół parafjalny.

Nowy kościół katolicki został tu przy pomocy parafjan przez ks. proboszcza *Damsa* w roku 1902 wzniesiony, który w roku 1907 konsekrował X. Edward Likowski, biskup poznański.

W roku 1793 miał Rawicz 974 domów z których tylko 30 było krytych dachówką, 725 zaś szkudłami a 219 słomą.

W latach 1710 i 1711 srożyły się w Rawiczu zarazy, którym 1835 ludzi uległo.

W czasie 7-letniej wojny ucierpiał bardzo Rawicz już 1757 r. i to przez Moskali; w roku zaś 1761 założyli oni tu swe śpichlerze, które im w tym samym roku zabrać usiłowali Prusacy, co im się jednak nie udało.

Gdy Rawicz się dostał pod panowanie pruskie, był dziedzicem tego miasta hrabia Jan Nepomuk Mycielski.

W owym czasie składał się Rawicz z 8 publicznych gmachów, 1 kat. kościoła (klasztornego), 1 klasztoru z 21 zakonnikami, 873 domów (z których tylko 33 było krytych dachówką) i 74 wiatraków. Ulice były brukowane. Mieszkańców miał naówczas Rawicz 7136, a pomiędzy tymi 948 żydów i około 700 katolików, resztę tworzyli luteranie.

Procederem trudniło się 355 sukienników, 250 postrzygaczy wełny, 32 płócienników i drukarzy płótna, 3 farbierzy, 3 pónczośników, 40 krawców, 3 perukarzy, 25 kuśnierzy, 4 garbarzy, 51 szewców, 10 siodlarzy, 6 rękawiczników, 6 kapeluszników, 14 fabrykantów guzików, 9 kołodziejów, 9 bednarzy, 8 stolarzy, 16 cieśli, 4 tokarzy, 7 powroźników, 7 kowali, 2 kotlarzy, 1 blachnierz, 1 fabrykant igieł, 1 konwisarz (Zinggiesser), 1 sitarz, 2 gwoździarzy, 4 ślusarzy, 1 pasamonik (Gürtler), 3 grzebieniarzy, 2 koszykarzy, 4 garnarzy, 2 szklarzy, 4 mydlarzy, 1 dekarz, 1 ceglarz, 1 olejnik, 1 bielunikarz wosku, 2 mączkarzy;

St. Wopińska i siostra

RAWICZ, ulica 17 Stycznia

INTERES ROBÓT RĘCZNYCH

polecają

**swój bogato zaopatrzony skład
w robótkach i jedwabiach.**

**HOTEL
CENTRALNY**

właściciel:

**Franciszek Rejek — Rawicz
ulica 3-go Maja 45|6. Telefon nr. 7.**

Pierwszorzędny Polski Hotel na miejscu.

Fabryka karmelków

FRANC. SOB CZAK.

RAWICZ, ulica 3-go Maja nr. 50.

dalej było 80 młynarzy, 33 piekarzy, 39 rzeźników, 11 piwowarów, 1 kaszacz, 2 piernikarzy, 3 złotników, 5 restauratorów, 2 zegarmistrzów, 1 mechanik, 1 drukarz, 3 introligatorów, 10 muzyków, 63 handlarzy, (z tych uprawiało handel sukniem 9, bydłem 30, winem 2), 2 lekarzy i 2 aptekarzy.

Na początku XIX wieku dnia 29 kwietnia 1801 r. nawiedził Rawicz wielki pożar, który w perzynę obrócił dwie trzecie miasta wraz z zbożem.

Do 1811 roku nie posiadali katolicy własnego cmentarza w Rawiczu; pogrzeby odbywały się w Łaszczyńcu. Dopiero w czasie Księstwa Warszawskiego uzyskali katolicy pozwolenie na urządzenie własnego cmentarza, który w uroczystość Matki Boskiej Zielnej (Wniebowzięcie N. M. Panny), dnia 15 sierpnia 1811 r. bardzo uroczysto poświęcony został.

Dnia 11 kwietnia 1811 r. przybył do Rawicza brat Napoleona I., król westfalski Jerome i zamieszkał przez jedną noc w domu winiarza Hellwiga.

W owym czasie uczęszczało do ewangelickiej szkoły chłopców 200, do ewang. szkoły dziewcząt 240, a do szkoły kat. 44 dzieci.

W roku 1816 było tylko 320 sukienników trudniących się wyrobem chust; warsztatów płócienniczych było 30. Liczba mieszkańców wynosiła 7456, a w tem 1200 żydów.

Wały miejskie zostały zniesione i w czasie od 1840—1850 zamienione na miejsca spacerowe.

W roku 1837 liczył Rawicz 8316 lud. 1843 r.: 9315—1858 r.: 10 062—1861 r.: 10 408, a 1885 r. 12 919 mieszk. w tem 3616 kat., 8212 proc. 1077 żydów i 14 innego wyznania.

Rawicz ma 1205 ha obszaru i 909 domów.

Wszyscy rzemieślnicy byli bez wyjątku Niemcami, tak jak i cały charakter miasta niemiecki. Stósunek taki przetrwał też aż do ostatnich czasów.

Zwolna jednak zaczęli tu napływać także przemysłowcy i kupcy Polacy. Jako pierwszy kupiec destylator osiedlił się tu w 1859 r.

Albin Lukowski,

ST. BANASZKIEWICZ

RAWICZ, UL. KRÓL. JADWIGI NR. 692

Telefon 122.

Telefon 122.

Zakup i sprzedaż skór surowych, wełny,
włosa, wosku oraz wszelkich metali,
— starego żelaza, szmat i kości. —

HURTOWNIE I DETALICZNIE!

Jan Łaszczak

RAWICZ

ul. Paderewskiego 207.

S k ł a d

bławatów i bielizny.

CZESŁAW LETKIEWICZ

Zegarmistrz

i złotnik

RAWICZ, ul. 17 Stycznia nr. 534.

poleca:

ślubne obrączki szczerem złote, zegarki kieszone i ściennie, biżuterję srebrną i złotą.

— Reperacje wykonuje pod gwarancją. —

a sześć lat później — 1865

Mroczkowski i Małecki.

Do najstarszych obywateli Polaków miasta Rawicza, a którzy w obecnym Jubileuszu udział biorą są:

pp. **Seifert, Wopiński, Stróżyk, Musidlak
i Mrówczyński.**

Za przykładem starszych obywateli zaczęła napływać i młodzież kupiecka do Rawicza, która znalazła tu zajęcie.

W roku 1904 dnia 30 stycznia zostało założone pierwsze polskie

Towarzystwo Młodzieży Kupieckiej

przez pp. Zygmunta Malinowskiego, Kazimierza Dobrowolskiego i Zygmunta Łukowskiego. Niemcy robili młodzieży kupieckiej wielkie trudności, a posiedzenia odbywały się początkowo zawsze pod kontrolą kryminalnego urzędnika.

W dalszym ciągu utworzyło się jeszcze

Towarzystwo Śpiewu

robotników, a 20 lipca 1911 roku

Towarzystwo Młodzieży Rzemieślniczej

założone przez pp. Chytrego, Tyczewicza, Stefaniaka, Pawłaka, Stachowskiego, Trojanowskiego, Węclasia, Grzywaczewskiego i Łukowskiego.

Przed założeniem Towarzystwa udała się Młodzież Rzemieślnicza na dniu 13 lipca 1911 r. w delegacji do

ks. proboszcza Alfreda Gumprechta

z prośbą, aby zechciał przybyć na pierwsze posiedzenie i objąć patronat nad nowopowstającym Towarzystwem. Tymczasem X. Gumprecht, Niemiec, **z góry tej prośbie odmówił, oświadczając przybyłej delegacji, że o Towarzystwie Młodzieży Rzemieślniczej nie wie nic.**

Nacinanie zużytych pilników odnosi ten sam skutek co i kupno nowych, a jest o 55 procent tańsze.

Fabryka pilników „OSTRZ”

Tow. z ogran. poręką.

== **W RAWICZU** ==

Warsztaty przy ul. Grunwaldzkiej nr. 330.

Wykonuje nacięcia pilników wszelkich gatunków po cenach przystępnych. Nacinanie zużytych pilników w naszej Fabryce wytrzymuje bez zastrz. dobroci nowych.

Skład

rowerów

Maszyny

do szycia

Części zapasowe.

Warsztat mechaniczno-reparacyjny

FR. HANCYK

RAWICZ, UL. SIENKIEWICZA NR. 17a.

Pomimo odrzucenia tej prośby przez proboszcza Niemca, zebrała się Młodzież Rzemieślnicza *dnia 20 lipca 1911 r.* w liczbie 21, i oświadczyła się jednogłośnie za założeniem Towarzystwa i oświadczenie to zamieniono natychmiast w czyn, powołując je do życia.

Dwa miesiące później zwróciło się też Towarzystwo do

**księdza Franciszka Gącerzewicza,
proboszcza w Łaszczyńie**

z prośbą o przyjęcie nad niem patronatu. Zacny ten kapłan prośbie nie odmówił, ale ofiarowanego mu patronatu na razie nieprzyjął; oświadczył jednak na posiedzeniu 19 września 1911 r., że duszą i sercem jest z polską młodzieżą rzemieślniczą, i że dla dobra jej jak i całego narodu niestrudzenie pracować będzie. I słowa te zamienił ten kapłan polski w błogodajne czyny: czy pogoda, czy słońce, czy upał, czy mróz trzaskający przybywał on na posiedzenia z Łaszczyńa z wykładami i odczytami, służył radą i pomocą wśród naporu rozwyrzonego prusactwa i zakusów hakatystów.

Cześć temu czcigodnemu polskiemu kapłanowi za to po wszystkich czas!

Dnia 29 lipca 1913 r. na nadzwyczajnym zebraniu zamieniono ustawy i nazwę Tow. Młodz. Rzemieśl. na

Towarzystwo Przemysłowe w Rawiczu,

które to w roku obecnym swój 10-letni Jubileusz obchodzi.

Traktatem Wersalskim przyznany Polsce Rawicz liczył przy objęciu 80 procent Niemców włącznie z żydami; było to w całym znaczeniu miasto niemieckie. Stósunek ten jednak do dziś znacznie się zmienił. Istnieje obecna w Rawiczu 17 silnych Towarzystw, przemysł i handel są przeważnie przez Polaków zastąpione, a całe miasto przybrało wygląd polski. Wedle stwierdzenia urzędu policyjnego z dnia 2 czerwca 1920 r., miał Rawicz 4164 Polaków, 4645 protestantów, 1159 niem. kat., 185 żydów, 360 więźniów, 658 osób chorych czyli razem 11 171 ludności.

JAN GŁOWACZ

Rawicz

ulica 17. Stycznia 592|3

pracownia eleganckiej

garderoby męskiej podług miary.

==== Ceny umiarkowane. ====

RAWICZ, ulica 17-go Stycznia 592|3
Telefon 105.

**Fabrykacja wszelkich wyrobów
mięsnych.**

Specjalność :

wątrobianka i krak. kiełbaski.

Antoni Głowacki.

Rawicz Plac Wolności 576.

J. Szelaḡowski

Skład żelaza, szkła i porcelany.

Magazyn sprzętów kuchennych i lamp.

Konto żyrowe: Ostbank Rawicz.

Telefon 41.

Od owej daty liczba mieszkańców Polaków
wzrosła wcale pokaźnie i wciąż jeszcze wzrasta;
przybywają tu dotąd rodacy z różnych dzielnic
a i z obczyzny, aby się tu osiedlić i wspólnie pra-
cować dla dobra naszej Ojczyzny.

Niech Bóg otoczy opieką swoją
Kraj nasz i naszych współbraci,
Co tu na kresach na straży stoją.
Niech im to niebo zapłaci!

Kazimierz Czeszewski
burmistrz miasta Rawicza.

DZIENNIK RAWICKI

wychodzi od 1-go sierpnia 1923 r. w Kościanie.

ORGAN

na powiaty rawicki i gostyński.

OGŁOSZENIA

do Dziennika Rawickiego przyjmuje Adm.
w Kościanie i N. Świetlik w Rawiczu.

KAWIARNIA WIELKOPOLANKA

Rawicz, ul. 3-go Maja 79|8,

Polecam wszelkiego rodzaju na-
poje, doborowe, ciasta oraz lody
i bitą śmietaną. — Skora i rze-
— — telna obsługa. — —

JÓZEF FRELKIEWICZ.

Warsztat krawiecki

MAJER, RAWICZ, ulica Grunwaldzka nr. 327.

Przyjmuje wszelkie zamówienia

— — — na miarę. — — —

Skora i rzetelna obsługa.

Rok zał.
— 1901 —

GLOBUS

Rok zał.
— 1901 —

J. Mrówczyński, Rawicz, Rynek 38.

Największy skład towarów skór-
kowych, galanteryjnych i luksu-
sowych. — Materiały piśmienne.

Bojanowo.

Tuż pod Bojanowem leży wieś *Gołaszyn*. Dziedzicami tej włości byli w XVI i XVII wieku Bojanowscy, herbu Junosza, którzy przyłączyli się do Braci Czeskich i oddali im 1542 r., tamtejszy kościół katolicki do ich obrzędów religijnych.

Także i Jan Bojanowski, który zostawał w zażyłej przyjaźni ze senjorem Braci Czeskich, Teofilem Turnowskim, ponownie przekazał kościół gołaszyński tej sekcje 1575 r.

W czasie reformacji przyjęli Bojanowscy wyznanie luterskie, a kościół w Gołaszynie oddali nowym swym współwiercom.

W czasie zamieszek 30-letniej wojny opuściło wielu protestantów swą śląską, morawską i czeską ojczyznę, udając się do wolnej i toleranckiej Polski, a i w okolice Gołaszyna. Tych uchodźców przyjął Stefan Bojanowski, gorliwy protestant, i przekazał im obok swej siedziby — Gołaszyna — place budowlane, ogrody i ziemię, wyjednawszy równocześnie dla tej nowej osady od króla Władysława IV., na dniu 16 kwietnia 1638 r. przywilej miejski na prawie magdeburskiem i nazwał nowe to miasto *Bojanowem Nowem*, na odróżnienie głównej siedziby tego rodu, od wsi *Bojanowa* w powiecie kościańskim (*Bojanowo Stare*).

Rynek i kilka ulic tej nowej osady, były niebawem otoczone lepiankami i drewnianymi domkami; po kilku latach jednak okazało się, że braknie pomieszczenia dla tych licznych uchodźców, i dlatego powiększono Bojanowo o nowe miasto, które na cześć Bogusława Bojanowskiego zostało nazwane *Bogusławowem*. Król Jan Kazimierz pod dniem 20 sierpnia 1663 r. udzielił tej nowej osadzie osobnego przywileju.

Eksport-Rolny

RAWICZ

Zakup i sprzedaż
wszelkich artykułów rolnych.

Hurtowny Handel
drzewa i węgla.

Telefon 171. Wały Jana 3-go nr. 5.

Uchodźcy protestanccy uczęszczali przez cały ten czas na swe nabożeństwa do Gołaszyna, gdzie pierwszym luterańskim pastorem był 1607 zamianowany Daniel Cervinus (Rehart). Umarł on 1615 r. Ostatnim zaś pastorem przy tymże kościele był Teofil Pitiskus, który się wyniósł do Bojanowa, gdzie w domu prywatnym odprawiał dla swych owieczek nabożeństwo.

Wyniósł się ów pastor dlatego z Gołaszyna, że katolicy dziedzice z Długiej Gośliny i Gerlachowa, którzy kiedyś należeli do parafji gołaszyńskiej, wszczęli w roku 1630 proces w sprawie kościoła w Gołaszynie z rodziną Bojanowskich. Rozstrzygnął sprawę tę Trybunał Piotrowski w myśl skarżących: że kościół gołaszyński ze wszystkim, co doń należy, ma być oddany w ręce dziekana krobkiego a proboszcza rydzińskiego“. Przewłaszczenie to nastąpiło też 1633 r. Później musiano też oddać role należące do tego kościoła jako i plebanją w ręce katolickiego duchowieństwa.

Odebrany lutrom kościół w Gołaszynie, który około 90 lat znajdował się w ręku inowierców, poświęcił (rekoncyjował) dnia 19-go listopada 1661 r. Wojciech Tholibowski, biskup poznański.

Po odebraniu protestantom kościoła w Gołaszynie, rozpoczęli oni sobie budować w roku 1639 nowy zbor, który w dwóch latach przy pomocy Bojanowskich (1641 r.) wykończony został. Pierwszym pastorem przy tym nowym zborze był wyżej wzmiankowany Pitiskus. W bojanowskim zborze odbywały się kazania aż prawie do rozbiorów Polski w języku polskim i niemieckim. Szczególniej pastor Krumbholtz (1766 r.) usiłował tu ustalić język polski, drukując w własnej drukarni rozmaite polskie książki szkolne. We Wrocławiu wydał 1775 r. polską gramatykę, a 1762 w Bojanowie „Krótką historję Królestwa Polskiego i Prus“. — Także pastor Bliwernitz, rodem z Torunia, starał się o podniesienie w swej gminie języka polskiego. — Jako dobry kaznodzieja polski słynął tu pastor Stobäus, urodzony w Królewcu.

Mieszkańcy Bojanowa trudnili się przeważnie sukiennictwem a sukno tu wyrabiane uchodziło za bardzo dobre.

JAN PERNAK

Tel. 29 **Rawicz.** Tel. 29

Przedsiębiorstwo węgla,
drzewa i sztucznych nawozów.

Konto bankowe:
Polski Bank Handlowy w Poznaniu
Oddział w Rawiczu.

Wlkp. Dom Delikatesów

właściciel: STANISŁAW ZARADNY

Rynek 34. **Rawicz** Telef. 154.

Największy i najwyborniejszy skład
— — delikatesów w miejscu. — —

Wielki wybór likierów, wódek, win
— zagranicznych i krajowych. —

Oprócz tygodniowych targów odbywało się w Bojanowie jeszcze 5 jarmarków w roku.

Roku 1644 dnia 22 kwietnia nadał Stefan Bojanowski miastu ustawę prawną w języku niemieckim, wedle której mieszkańcy miasta rządzić się mieli.

Ustawą rady gminnej postanowiono budowę szkoły, do której by także i młodzież szlachecka uczęszczać mogła, ale za warunek stawiono, że rektor i nauczyciele tejże szkoły językiem polskim władać muszą. W szkole tej uczono także języków francuskiego i łaćńskiego.

Z końcem XVIII wieku składało się Bojanowo z 379 domów (z których tylko 15 było krytych dachówką), 1 zboru, 10 gmachów publicznych, 37 wiatraków, i 2451 mieszkańców, z tych 144 żydów i 80 katolików. W mieście mieszkało 248 sukienników z 45 czeladnikami i 21 uczniami, którzy rocznie około 8000 wałów farbowanego sukna wyrabiali za ogólną sumę 115000 talarów. Sukno to skupywało 13 kupców w mieście i okolicy, jako i wełniane chustki, które sprzedawano aż do Rosji.

Procederem trudniło się dalej 3 farbierzy, 20 płócienników, 1 drukarz płótna, 2 handlarzy płótna, dalej 38 młynarzy, 38 handlarzy mąki, 18 piekarzy, 1 piernikarz, 22 rzeźników, 24 szewców, 16 krawców, 16 kuśnierzy, 5 stolarzy, 9 piwowarów, a tylko 6 gorzelników, 5 winiarni, 1 introligator, 23 kupców 1 lekarz, 1 aptekarz.

W czasie 7-letniej wojny, Moskale w odwrocie ze Śląska zajęli Bojanowo w roku 1759 i urządzili sobie w niem kwatery przez 1760 i 1761 rok,

W roku 1794 nabył Bojanowo na własność Karól Zygmunt Unrug, a w XIX wieku był dziedzicem miasta Żychliński. W 1816 r. miało Bojanowo 2692 m. (wedle innych 2867). W mieście było 179 warsztatów tkackich, 50 czesalni i 70 przędzalni wełny. Zakaz jednak wywozu sukna do Rosji podciął od razu całe sukiennictwo, a miasto zaczęło upadać. W 1837 r. spadła liczba mieszkańców na 2299, 1843 r. na 2204, a 1858 r. na 1765 ludności. Od tego czasu liczba mieszkańców się znów nieco podniosła, bo 1861 r.

Fabryka pierników,
herbatników i keksów

Walenty Dabiński

w Gostyniu.

Konto bankowe:
Bank Przemysłowy w Gostyniu.

Konto czekowe:
P. K. O. Poznań 202,508.

Stefan Taczała

Rawicz

Kolejowa 61, przy dworcu głównym

Fabryka maszyn rolniczych
i warsztat reparacyjny.

Skład maszyn i wirówek.

liczyło Bojanowo 2026 m. a w 1885 r. 2216 i to 310 katolików, 1812 protest., 93 żydów i 1 innej wiary. Miasto to dierży 125 ha obszaru rolnego i 283 domy.

Bojanowo dużo ucierpiało przez pożary które przyczyniały się za każdym razem do rozproszenia się mieszkańców. Wielkie pożary nawiedziły to miasto w latach 1791 i 1792. Najstraszliwszy jednak był ten, który wybuchł dnia 12 sierpnia 1857 i w perzynę obrócił 442 budynki, pozbawiając równocześnie 2000 ludzi dachu nad głową; 19 osób znalazło przy tej katastrofie śmierć w płomieniach.

Losem tego tak okrutnie dotkniętego miasta zajął się wtedy pruski generalny pocztmistrz *Schmückert*, który nieśmiertelne zasługi położył wobec tak ciężko dotkniętej ludności, która mu za to z wdzięczności na rynku miasta wystawiła pomnik. Niemile wrażenie wywołała niedawno temu pomieszczona w gazetach wzmianka, że pomnik tego dobroczyńcy Bojanowa zniszczyła w roku 1923 ręka jakiegoś fanatyka!

W pożarze 1857 r. spłonął także zbór protestancki, a z nim również liczne wizerunki Bojanowskich dziedziców miejsca.

Dziś Bojanów jest ponajwiększej części spolszczony, bo wielka ilość Niemców i żydów wyniosła się do Niemiec, a w ich miejsce przybyli tudotąd rodacy z kraju i obczyzny.

Obarski.

OLEJE

**maszynowe
motorowe
cylindrowe**

Do maszyn i wozów

tluszczce

Benzyna

Benzol.

Edmund Malczewski.

Tel. 135. **Rawicz.** Rynek 9.

Miejska Górka.

Mała ta mieścina położona nad rzeczką Dąbroczną, płynącą ku Orli, z którą się na granicy śląskiej łączy.

Pierwotnymi dziedzicami Górki był możny i sławny ród Górków, który w XV. i XVI. wieku dzierżył to miasto wraz z okolicznymi włościami.

Miejska Górka była poprzednio wsią nadaną przez książąt wielkopolskich Przemysława i Bolesława w 1241 r. Przedpełkowi.

Dzieje Górków herbu Łodzia opisuje dość szczegółowo heraldyk polski, X. Niesiecki T. J. (1744 r. w Krasnymstawie w Lubelskiem). Słynął ten ród z bogactwa ale i burzliwości w dziejach Polski. Jedni wywodzą ich nazwę od Miejskiej Górki, inni zaś od miasta Guhrau (Góra) na Śląsku. Żaden jednak z Górków nie wystawił w tym miasteczku zamku, z czego widocznie wynika, że rodzina ta, wzbiwszy się w potęgę, nigdy tu nie mieszkała, osiadłszy w innych dobrach, które po całej Polsce dzierżyła.

Jak wielkie były dobra tego rodu, to widzimy z podziału tychż po śmierci Andrzeja Górki, generała Wielkopolski, w 1551 r. pomiędzy jego trzech synów. I tak Łukasz Górka otrzymał miasta Szamotuły, Sieraków, Wronki, pałac w Poznaniu, oraz kilka wsi w ziemi Sandomierskiej i Sieradzkiej. Andrzejowi Górcie przypadły miasta Koźmin, Osieczna, Górka i Jutrosin, prócz tego dochodzą z królewskiego miasta Gniezno i kilku starostw w ziemi Krakowskiej i Rusi. — Stanisław Górka dostał miasto Kurnik, Bnin, Wieleń, Czerniejewo i Czemiń, dalej wsie Żegrze i Rataje pod Poznaniem i pokaźną ilość wiejskich osad w okolicy Krakowa, Lublina i Chełmna.

Polecam

wybór mebli używanych

- lustra, kanapy, wózki dziecięce -
(krzesła ogrodowe większa ilość) itp.

B. Witt, Rawicz,

ulica 3 Maja 86.

Fabryka trumien

i mebli wszelkiego rodzaju

T. Urbanowicz

RAWICZ, ulica 3-go Maja nr. 52.

J. Kulawska

RAWICZ

ulica 17-go stycznia 536.

Bławy i strój.

Dziś jeszcze istnieją pałace albo przynajmniej tychże ruiny w Poznaniu (b. szkoła Ludwika), Kurniku, Czempiniu, Osiecznie, Koźminie, Szamotułach (ruina), które Górkom swe powstanie zawdzięczają, i które świadczą o minionej potędze i bogactwie tego rodu.

Po wygaśnięciu imienia Górków w 1592 r. na ostatnim bezdzietnym Stanisławie (Wojewodzie Połnańskim), przeszła Miejska Górka do dziedzictwa naprzód Czarnkowskich zwiących się później Przerębskimi, a następnie do Przyjemskich.

Miejska Górka była miastem ufundowanym na prawie magdeburskiem, już w 1458 r.

Gdy Łukasz Górka przechylił się na stronę reformacji, wtedy to zbudował tamtejszym lutrom dom modlitwy. Reformy uczepili się bardzo gorliwie Niemieccy przybysze; tubylcy Polacy pozostali wierni wierze ojców swoich. Gdzie ten zbor pierwotny stał, i kiedy go zbudowano, stwierdzić dziś nie można.

Kiedy Wojciech Adam Przyjemski właściciel Górki i założyciel Rawicza otrzymał pozwolenie na wybudowanie nowego zboru w Rawiczu, i to pod warunkiem, że takowy w Górcie istnieć zaprzestanie, wtedy zostali miejscowi protestanci ze swemi nabożeństwami przydzieleni nowo 1639 r. w Rawiczu powstałego zboru, śluby zaś i chrzty udzielał katolicki proboszcz w Górcie.

Ten stan rzeczy trwał do roku 1775. Jeden z Przyjemskich potwierdził mieszkańcom miasta ich prawa, które jednak są wyrazem pogorszonych stosunków ówczesnych. Miastu nadano 2 większe i 4 mniejsze jarmarki, z których pierwsze trwały po 32 a drugie po 12 dni.

Po Przyjemskich przeszła Górka w posiadanie króla Stanisława Leszczyńskiego, od którego ją nabył książę na Bielsku (z Śląska Cieszyńskiego) Aleksander Józef Sułkowski. Tegoż syn książę Józef Sułkowski pozwolił protestantom odbywać swe nabożeństwa w Górcie i na zbor przekazał im tamtejszy ratusz 1775 r. Trzy lata później pobudowali sobie lutrzy nowy zbor.

Kościół katolicki pod wezwaniem św. Mikołaja i Marji Magdaleny istniał już w 1445 r., bo księgi

W. Ciesielski, Rawicz

Wały Kościuszkowskie nr. 274.

Podje muje prace malarskie w wszystkich stylach:
kościółów, kaplic, pałaców, jak również wszelkie
inne prace w zakres malarstwa wchodzące, w naj-
modniejszych wykonaniach.

Usługa rzetelna.

Ceny umiarkowane.

!! Własne drabkowe rusztowanie. !!

LEON GRABARSKI, GOSTYŃ

Telefon 122.

Skrzynka pocztowa 20.

Konto bankowe: Bank Pożyczkowy w Gostyniu,
1 P. K. O. Poznań ur. 202 901.

Korzystne źródło zakupu towarów kolonialnych
oraz tabaczknych.

Hurtownie.

Detalicznie.

EDMUND KUCZMEROWICZ

PIEKARNIA

Wyrób sucharków odżywczych dla dzieci.

RAWICZ, UL. KOŚCIELNA NR. 406.

biskupie już w tym roku o nim wspominają. Był on prawdopodobnie dziełem Górków.

Kościół w Miejskiej Górcie był niegdyś od pobożnych bardzo odwiedzany, słynął bowiem naokół jako miejsce cudowne, gdyż 1572 roku obdarzony został kolcem z cierniowej korony Zbawiciela. O pobożności przodków naszych mówią do nas dwa napisy znajdujące się na wotach w tymże kościele:

„Trwoga do Boga, my grzeszni wołamy,
Serca z pokorą głęboką składamy,
Broń od s z a r a ń c z y, głodu lud ubogi,
Miasto Góreckie nie spuszcza z opieki,
Niech luda Twoje wstawią się na wieki Amen.“

1749 dnia 30 czerwca.

Parafia Krobska na dniu 22 lipca 1749 złożyła w kościele Góreckim osobiście wotum z następującym napisem:

Od moru bydła, gradów i piorunów
S z a r a ń c z y, chorób śmiertelnych całunów
Korono krwawa Krobską parafią wybaw,
Pobożną czyni procesją.

Skarzesz-li Boże grzesznych?
zapłaczymy,

Krzyż jednak każdy sercem przyjmujemy.

W kościele Góreckim są trzy bractwa; ś w. A n n y, założone 1604 r.; — bractwo literackie pod tytułem Wniebowzięcia N. M. Panny, założone 1604 r. przez Wawrzyńca Goślickiego, ówczesnego biskupa poznańskiego; — i bractwo różańcowe założone 1641 r.

Podczas wojen szwedzkich za Jana Kazimierza został kościół Górecki całkiem zniszczony. Jan Opaliński, podkomorzy poznański, wystawił własnym nakładem cztery nowe ołtarze, które 24 grudnia 1659 r. poświęcił biskup poznański X. Wojciech Tholibowski. — W roku 1787 świątynia ta całkiem zgorzała; wkrótce potem ją jednak odrestaurowano. Niema w niej żadnych pomników, które przy dwukrotnej restauracji prawdopodobnie z kościoła wyrzucone i poniszczone zostały.

**PIERWSZA POLSKA FABRYKA
PAPIERU FALISTEGO
I KARTONÓW**

JAN PORAŁA, RAWICZ WLKP.

Masowy wyrób

tektury falistej i kartonów z pap. falistych

Specjalne opakowania

dla przemysłu szklanego, perfumowego, chemicznego i cygarowego.

Adr. telegr.: „PAPIER“.

Pocztowe Konto Czekowe Poznań nr. 203806

TELEFON NR. 32.

Na początku XIX w. posiadała Miejska Górka 1 kat. kościół, 1 klasztor z 14 zakonnikami, 2 gmachy urzędowe, 11 wiatraków, 218 domów mieszkalnych. Ludność wynosiła 1327 mieszkańców, wszyscy chrześcijanie, przeważnie Polacy. Proceder uprawiało 6 gorzelników i 2 szynkarzy, 2 piwowarów, 2 gościnnych, 50 szewców, 18 rzeźników, 15 krawców, 13 kołodziejów, 12 płócienników, 11 młynarzy, 10 garncarzy, po 6 piekarzy i kowali, 3 bednarzy, 2 stolarzy, 1 cieśla, ślusarz, kominiarz, balwierz, 4 muzyków, 1 handlarz bydła, ale żadnego kupca, miasto utrzymywało 2 stróży nocnych.

W roku 1816 miała Miejska Górka: 1242 mieszk. — 1861 r. już 1693 — 1885 r.: 1954 mieszk., z tych było 1212 kat., 732 prot. i 10 żydów. Obszaru miała wtedy Miejska Górka 1217 ha i 246 domów.

Był kiedyś w Miejskiej Górcie drewniany kościółek pod wezwaniem św. Ducha, ufundowany 1610 r. i bogato przez miejscowego dziedzica uposażony. Dziś już nie istnieje.

Tuż przy mieście jest murowany kościół i klasztor księży Reformatów w miejscu zwanem Goruszki. Fundatorem klasztoru jest Adam Przyjemski, kasztelan gnieźnieński, który go 1622 r. założył. Początkowo był to kościół z drzewa obok kaplicy św. Krzyża, który proboszcz miejscowy odstąpił XX. Reformatom.

Kościół w Goruszkach skromny ale czysty, jak wszystkie kościoły XX. Reformatów, nie zawiera w sobie żadnych ważniejszych pomników, chociaż w sklepach jego składano w pięknych i kosztownych trumnach wielu z zamożnej szlachty okolicznej, a których wizerunki — umieszczone pod samem sklepieniem kościoła — dotąd znajdują się w kościele. Poświęconym został 3 maja 1745 r. pod tytułem św. Krzyża przez X. bp. Józefa Tadeusza z Kiekrza (pod Poznaniem) Kierskiego, sufragana poznańskiego.

W sklepach tego kościoła pod Wielkim Ołtarzem znajduje się kaplica św. Franciszka, w której się niekiedy odprawia nabożeństwo.

Sam Wielki Ołtarz zawiera dwa zamykane relikwiarze pięknej roboty.

RAWICZ, ul. Paderewskiego.

**Fabrykacja wszelkich
wyrobów mięsnych.**

W. Olszenowski.

Mody męskie

 SKŁAD SUKNA

wykonuje wszelkie prace w zakres krawiectwa.

Materiały krajowe i zagraniczne
zawsze na składzie.

W. Jurkowski

KROBIA, Rynek.

Nagrodzony złotym medalem na wystawie w Krobi.

Młyn motorowy

M. WOJTOWICZA

-:- w Sarnowie -:-

skupuje żyto, jak również przyjmuje do mielenia żyto i przenicę.

Na korytarzach znajdują się wizerunki Przyjemskich bez napisów lub też wytartymi już całkiem napisami.

Piękną jest legenda o grobie pewnej wiejskiej dziewczyny na cmentarzu w Goruszkach, na którym o każdej porze roku pięknie zieleniła się trawa, a od wczesnej wiosny do późnej jesieni kwitnęły różne kwiaty polne. W tym grobie spoczywa prosta wiejska dziewczyna, sierota, której dusza piękna jak owe kwiaty, od dawna już cieszy się wiecznem szczęściem. Za życia pasła ona gęsi, a potem krowy i już małą dziewczynką będąc odznaczała się cnotami, a mianowicie wielką pobożnością. Najmilszem jej zajęciem było zbieranie polnych kwiatów, zielonych gałązek i liścia, z których plotła i wiała bukiety, wieńce i girlandy, przystrajając niemi ołtarze i figury przydrożne. Przebywała także chętnie na cmentarzu, gdzie pielęgnowała opuszczone groby, a za umarłych odmawiała pacierze. Otrzymała po jakimś dalekim krewnym znaczny spadek, lecz wszystkie pieniądze rozdała na kościół i pomiędzy ubogich i do końca życia pasła bydło. Od ludzi musiała ciągle znosić drwiny i pośmiewiska, wszyscy uważali ją za pozbawioną rozumu. Zmarła bez cierpień w kwiecie wieku, śmierć jej dopiero przekonała ludzi, którzy ją prześladowali, że nie byli warci, aby ta pobożna dziewczyna między nimi przebywała. — Grób jej sam zasiał się zaraz pięknymi kwiatami, o których wspomnieliśmy.

E. P. K.

TROSKA i Ska.

RAWICZ — RYNEK — TELEFON 71.

FABRYKA

WÓDEK

I LIKIERÓW

DESEROWYCH.

WYTŁO CZNIA SOKÓW OWOCOWYCH

J. D Z I E K A N

RAWICZ, Rynek nr. 16|17. Telefon nr. 159.

Konfekcja męska, damska i dziecięca.
Towary łokciowe i krótkie. Największy
skład sukna.

Sarnowa.

Nazwę tego miasteczka wywodzą od wyrazu sarna, co wskazuje na to, że osada ta znajdowała się w pobliżu lasów, w których się odbywały wielkie łowy na sarny, jelenie i na innego grubego zwierza. To też w herbie miasta widnieje sarna na wiewającej wstążce.

Sarnowa leży w pobliżu rzeczki Dąbroczny, która w dalszym biegu przy granicy śląskiej łączy się z Orlą, wypływającą w okolicy Koźmina.

W XIII wieku należała Sarnowa do klasztoru w Trzebnicy (na Śląsku). Za wstawiennictwem konwentu tamtejszego klasztoru, a szczególnie na prośby ksieni Gertrudy i siostrzenicy księcia wielkopolskiego Przemysława I., Agnieszki, uwolnił ten Książę 1243 r. mieszkańców miasta od ciężarów i udzielił im wolności do swobodnego podróżowania w jego dzielnicy.

W tym też czasie rozwinęła się ta osada na miasteczko, bo jako takie występuje już w dokumencie z roku 1262, w którym książę wielkopolski Bolesław, na prośby matki swej Kunegundy, zwalnia mieszczan Sarnowy i mieszkańców przyległych wsi na 10 lat od zwykłych ciężarów.

W jaki sposób i kiedy Sarnowa oddzieloną została od klasztoru trzebnickiego, dzieje nic nie wspominają.

Do rozwoju miasta przyczyniła się szczególnie ta okoliczność, że droga z Polski do Wrocławia prowadziła przez Sarnowę.

Na początku XV wieku był właścicielem Sarnowy Dunin, który pod dniem 11 listopada 1407 r. nadał temu miasteczku prawa magdeburskie. Jerzy i Małgorzata Duninowie założyli w roku 1421 w Sarnowie

Wincenty Moryson

MIEJSKA GÓRKA.

*Magazyn mebli pierwszorzędny wyrób
własnej fabrykacji.*

Seweryn Lamperski

Dentysta

RAWICZ, Wały Poniatowskiego 11.

Przyjmuje od 9—1 i od 3—6.

POLSKI DOM TOWAROWY

Poleca wszelkie spożywcze artykuły,
Oliwy do maszyn, smary na osie
i towary krótkie.

Józef Kowalski.

drewniany kościół parafjalny pod wezwaniem św. Andrzeja Apostoła i św. Doroty męczenniczki, konsekrowany 1488 r.

Sto lat później był dziedzicem Sarnowy Grzegorz Obornicki Skóra de Gay, który u Zygmunta I. wyjednał przywilej w 1516 r. datowany w Brześciu Litewskim, potwierdzający prawo magdeburskie i ustanowienie targów tygodniowych i dwóch jarmarków; trzeci jarmark uzyskał od tegoż króla w roku 1539 późniejszy dziedzic Mieszkowski.

W XVII wieku przeszła Sarnowa do rąk Zakrzewskich Wysogotów (Wyszogórskich), z których Janina z Szóldrskich Zakrzewska, ówczesna dożywotnia pani Sarnowy, w miejsce walącego się drewnianego kościoła wzniosła 1718 r. nowy z cegły palonej.

Nader bliskie położenie Sarnowy przy granicy śląskiej, zwabiło do tego miasteczka w czasie kłótni religijnych w Niemczech wielu fabrykantów ze Śląska, gdzie znaleźli spokój, opiekę i dobrobyt.

W drugiej połowie XVIII wieku należała Sarnowa do Szczanieckich. Jeden z tego rodu pozwolił dokumentem z dnia 12 stycznia 1780 r. wybudować protestantom zbór oraz i pomieszkanie dla pastora. Do tego bowiem czasu uczęszczali protestanci na swe nabożeństwa do Rawicza, chrzty zaś i śluby udzielał miejscowy katolicki proboszcz. Pogrzeby ich musiały się odbywać bez śpiewu na ich cmentarz.

W roku 1741 dnia 11 kwietnia odbywał się w Sarnowie jakiś luterski pogrzeb, przy którym prot. nauczyciel Berndt z żałobnikami — wbrew istniejącego zakazu — śpiewał luterskie chorały. Sprzeciwił się temu w energiczny sposób miejscowy proboszcz X. Stefan Lisiecki, którego wskutek tego lutrzy zelżyli i czynnie znieważyli. We wytoczonej o to sprawie, po indagacjach i wysłuchaniu świadków, zapadł wyrok w sądzie świeckim, mocą którego jedni z nich na karę pieniężną, drudzy na więzienie skazani, inni na koniec zobowiązani zostali do wystawienia w koło cmentarza przy kościele, w przeciągu dwóch lat, muru z cegły palonej i do utrzymania tegoż zawsze w dobrym stanie. Na pamiątkę tego zajścia, wmurowany został

NOWOŚĆ!!!

Skuteczna ochrona przed włamywaczami.

„FERROPOL“ T. z o. p
POZNAŃ, Św. Marcin nr. 46.

Specjalna fabryka zamków i zasuw do
drzwi, tresorów i mebli. — Własne wynalazki opatentowane i własne wyroby
ze surowca krajowego.

WACŁAW HERCICH

RAWICZ

UL. PADEREWSKIEGO (przy Rynku)

Specjalny skład artykułów
domowych i toaletowych.

**Wielki wybór:
szczotek, pędzli i szpagatów.**

nad furtką wiodącą do probostwa, a pomieszczoną w tymże dotychczas stojącym murze, kamień marmurowy z łacińskim napisem, wskazującym na powyższy karygodny czyn tamtejszych lutrów.

Na końcu XVIII wieku należała Sarnowa do hrabiny Rogalińskiej, a w XIX w. dzierżyli ją Gajewscy.

W kościele sarnowskim istnieją dwa bractwa, i to: *Różańca św.* zaprowadzone 1741 r., któremu Andrzej Zakrzewski, dziedzic Sarnowy wystawił wspianą kaplicę, i bractwo *Szkaplerza św.* zaprowadzone 1636 r.

Znajduje się w tymże kościele pomnik Józefa Szczanieckiego z następującym napisem: „Tu leży J.W. Józef Szczaniecki, Podkonjuszy Wielkokoronny, Kawaler Orderu św. Stanisława. Narodzony 1710 r. dnia 9 lipca. Umarł 1787 r. dnia 24 lutego“. Nagrobek nędznego dłuta z piaskowca, wmurowanym jest w ścianę, a za nim są pochowane jego zwłoki. Wyobraża starca z dzieciątkiem Jezus na ręku.

Kościół sarnowski swą wzorową czystością, swemi artystycznymi ozdobami, ściąga ku sobie ludzi wiary, którzy tu w skupieniu ducha znajdują dla siebie prawdziwe Betel — Dom Boży — gdzie Aniołowie z nieba zstępują i ich modły i prośby zanoszą do tronu Najwyższego.

Na cmentarzu przy tym kościele znajduje się pomnik ks. Pawła Kollacza z napisem: „Tu spoczywa ks. Paweł Kollacz eks-jezuity, promotor *Różańca św.*, narodził się 1726 die 4 Novembris (listopada), umarł r. 1788 die 22 Januarii (stycznia). Prosi o modlitwę do Boga“.

Domek, w którym X. Kollacz zamieszkiwał, do dziś przy tymże cmentarzu istnieje.

Gdy Sarnowa przeszła pod panowanie pruskie, wtedy składała się ona z 1 kat. kościoła, 1 prot. zboru, 1 ratusza, 21 wiatraków, 191 domów, w których mieszkało 1285 ludności, pomiędzy tymi 88 żydów, i pewna liczba Polaków. Procederem trudniła się 108 handlarzy bydła, 1 handlarz żelaza, 1 kupiec, 75 płócienników (wyrabiających za mniej więcej 4000 talarów płótna), 21 młynarzy, 20 szewców,

W. STACHOWIAK

DOM POD ŻŁOTYM KIELICHEM.

SKŁAD BŁAWATÓW I TOWARÓW

== KRÓTKICH. ==

Rawicz, Paderewskiego nr. 108

IG. ZACHCIAŁ

RAWICZ, PADEREWSKIEGO 216.

WSZELKIE ARTYK. ŻYWNOŚCIOWE.

**Dom Ekspedycyjny
i transport mebli.**

Adam Bartkowiak w Rawiczu
(dawniej Firma **KMIEĆ**)

17 rzeźników, 16 postrzygaczy wełny, 11 sukienników, 3 stolarzy, po 2 piekarzy, piwowarów, kowali, czapników (żydów), powoźników, kołodziejów, cieśli, szklarzy, kuśnierzy, garbarzy, rymarzy, ślusarzy, sitarzy, garncarzy, kominiarzy, 8 golarzy (pomiędzy nimi 1 żyd), 16 furmanów, 3 muzyków, 2 aptekarzy.

Dnia 28 marca 1835 r. otrzymała Sarnowa ordynację miejską.

W roku 1816 mieszkało w tem mieście 1340 lud., 1837 r.: 1550—1843 r.: 1590—1858 r.: 1676—1861 r.: 1714, a 1885 r.: 1922 m. (w tem 958 kat., 896 prot. i 19 żydów), a 1898 r. — 1627 m. (996 kat. i 696 prot.)

Tuż przy Sarnowie położona Sarnówka wieś miała 1885 r.: 411 m. 288 kat. i 123 prot., — Sarnowa Dominjum: 144 m. 123 kat. i 21 prot.

Miasto Sarnowa ma 485 ha obszaru i 197 domów; — Sarnowa wieś 196 ha i 45 domów; — a Sarnowa dominjum 477 ha i 6 domów.

Po przyłączeniu Sarnowy 1920 r. dnia 17 stycznia do Polski, miasto się prawie całkowicie spolszczyło.

Leon Boberski.

Salon fryzjerski

dla pań i panów
w Rawiczu.

Ondulacja. Mycie głowy. Czysta
obsługa. Wykonuje wszelkie prace
włosowe. — Sprzedaż artykułów
— — — toaletowych. — — —

N. Świetlik

Fryzjer, ulica 17. Stycznia.

Piecownictwo.

Za dobre wykonanie daje gwarancję długol.

moja praktyka w kraju i za granicą. :- :-

Wykonuję: Płece majolikowe, porcelanowe i glinkowe, kuchnie hildesheimskie i zwyczajne, kuchnie połączone z parowem ogrzewaniem, łazienki z kafli i płytek misneńskich (Meissner).

Wykładanie ścian płytkami, posadzki terakotowe i zwyczajne i t. d.

JAN SYPNIEWSKI — Rawicz

ulica Grunwaldzka 327.

Franc. Kulczak

mistrz krawiecki.

**Zakład krawiecki
wykwitnej garderoby męskiej.**

Rawicz,

ulica kolejowa nr. 25.

Interes zbożowy

W. Gubański

Telefon 3. Miejska Górka Telefon 3.

Plac Paderewskiego 74.

Zakup — Sprzedaż

zboża, nasion, ziemniaków, sztucznych nawozów, drzewa i węgla.

Jutrosin.

Kto założył Jutrosin, i w którym wieku, trudno dziś dociec. Pierwszą wiadomość o tej miejscowości, leżącej nad rzeką Orlą, o trzy mile od Krobi, znajdujemy w księgach biskupich pod rokiem 1444. Zatem już wtedy Jutrosin istnieć musiał. Na początku XVI wieku należał Jutrosin do Bnińskich. W archiwum grodzkiem w Poznaniu jest zapisana czynność, którą Jan Bniński sprzedaje 1505 roku synowcom swoim Janowi i Mikołajowi Jutrosin z przynależnościami, jako to wsiami: Rogozewo, Sielec, Bestwin, Ruda i Pawłowo, za 200 ówczesnych grzywien. Drugą połowę Jutrosina posiadał w tym roku Jakób Wargowski.

Jednakże majątność ta wróciła 30 lat później do rąk Jutrosińskich. W archiwum grodzkiem w Poznaniu jest zaznaczona czynność z roku 1536, którą Jan Jutrosiński podzieliwszy się Jutrosinem i przyległościami, jako to: Rogozewem, Sielcem i Pawłowem z braćmi swymi Bartłomiejem i Mikołajem Jutrosińskimi, schedę swoją sprzedał za 400 grzywien siostrze swojej Urszuli, żonie Wisława Kołaczkowskiego zwanego Pakosz.

W roku 1540 znajdowała się jedna część Jutrosina w ręku Włoskiejewskich, z których Piotr i Wawrzyniec Włoskiejewscy działą swoje na tych dobrach sprzedali za 4000 ówczesnych złotych Jerzemu Konarskiemu, dziedzicowi Kobylicza (ojcu Adama Konarskiego, biskupa Poznańskiego, naczelnika poselstwa po Henryka Walezego.

W końcu XVI i przez niemal pół wieku XVII znajdował się Jutrosin całkiem w ręku katolickiej rodziny Kołaczkowskich piszących się z Komar.

Najstarszy polski skład
bławatow, towarów krótkich,
bielizny itd.

poleca

swoje towary w wielkim wyborze

Bolesław Thiele.
Rawicz Rynek 9.

Wojciech Maćkowiak
RAWICZ, Rynek 10.

oooooo

Restauracja pierwszorzędna
na miejscu.

W archiwum miejskiem znajduje się przywilej króla Władysława IV., którym król ten potwierdza przywilej nadany na prawo magdeburskie w r. 1534 przez Macieja Małachowskiego, Wisława Kołaczkowskiego i Jerzego Konarskiego, dziedziców Jutrosina.

Kołaczkowski Pakosław wyprosił, w roku 1556 od króla Zygmunta Augusta dla Jutrosina, zniszczonego przez pożar, w którym się także i przywilej na odbywanie jarmarków był spalił, regularne targi i nowy przywilej na jarmarki mające się odbywać w święta Znalezienia św. Krzyża (3 maja), Podniesienia św. Krzyża (14 września) i na św. Katarzynę (25 listopada). — Około połowy XVII wieku należała część Jutrosina do rodziny protestanckiej Sieniutów.

Wojny i zaraza w XVII wieku bardzo Jutrosin zniszczyły i pozbawiły niemal całej ludności. Wtedy to Prokop Stanisław Konary — Kołaczkowski, dziedzic miasta zaczął 1642 r. osiedlać w niem zbiegłych ze Śląska i Czech dysydentów, nadając im rozmaite prawa i przywileje, a mianowicie swobodę wyznaniową. Pozwolił im także zbudować sobie zbór i szkołę, i na utrzymanie pastora przeznaczył im rolę, łąki i ogrody.

W roku 1719 dopuścił się jeden z możniejszych lutrów jutrosińskich, niejakiś v. Ebers okrutnej zniewagi Bożej Męki, strzelając w czasie polowania do tamże stojącej figury. Sprawa się stała bardzo głośną i przyszła ostatecznie przed forum sądowe.

Wyrokiem sądu został ów Niemiec — luter skazany na utratę swych posiadłości, które były ziemią polską. Obawiając się jeszcze gorszych następstw, schronił się v. Ebers do Śląska.

To bezczelne znieważenie Bożej Męki ze strony lutrów, oburzyło polsko-katolickich mieszkańców miasta i okolicy do tego stopnia, że wypędzili pastora Titze'go (powołanego 1708 r. z Rawicza), zburzyli luterski zbór, przenosząc z niego ołtarz, dzwony i organy do kościoła katolickiego, odbierając równocześnie luterskiej gminie darowane przez Kołaczkowskiego role, łąki i ogrody, które w części objął nowy dziedzic Jutrosina, Poniński.

POLECAMY CHUSTKI NA GŁOWĘ

tureckie, popelinowe, kaźmierowe, pluszowe itd.
stale na składzie tylko hurtownie.

LUZAR I SZYCH

FABRYKACJA CHUSTEK — KROTOSZYN.

W. KOŁODZIEJ

Fabryka pierników, keksów,
suchar i ciast długotrwałych
— najlepszej jakości. —

== RAWICZ ==

Dom Handlowy

mebli, lustek, koszyków, mebli koszy-
kowych, konfekcji męskiej i t. d.

J. STRABURZYŃSKI

== RAWICZ, RYNEK 8. ==

Własna wytwornia tapicerska.

Stan ten trwał do 1776 r. gdzie nowa dziedziczka tego miasta, hrabina Mielżyńska, zezwoliła na budowę zboru i na powołanie pastora. Nowy ten zbor poświęcił 1777 r. senjor pastor Jakobi z Rawicza.

W drugiej połowie XVII i w XVIII wieku posiadali Jutrosin Lanckorońscy, Leszczyńscy i Ponińscy. Pod koniec XVIII wieku dzierżył to miasteczko Koźmiński, a na początku XIX hrabia Potulicki, a po nim przeszedł Jutrosin w posiadanie rodu książąt Czartoryskich, w których rękach dotąd zostaje. Ród Czartoryskich słynął zawsze ze swego patriotyzmu i swej dobroczynności wobec polskiego społeczeństwa. Siedzibą księcia Czartoryskiego jest Stary Sielec, wieś tuż pod Jutrosinem. Obszar, na którym Jutrosin zbudowany, należał do dziedziców Jutrosina, a więc dziś do księcia Czartoryskiego.

Kościółem katolickim, który tu już istniał w XV wieku, opiekowali się Kołaczkowscy, i odrestaurowali go około połowy XVII wieku razem ze Sieniutami, i to z legatu Adama Kołaczkowskiego. Zrestaurowany kościół ten wizytował X. Wolski, biskup poznański 1697 r., który powiada, że świątynia jest murowana w części dachówką pokryta, ze sklepieniem z desek, ozdobionem starożytną malaturą. Kościół ten w 1813 roku się spalił i dopiero na początku tego wieku nowy wybudowano; został on w roku 1902 pobenedykowany a dopiero 1908 r. przez Edwarda Likowskiego, biskupa poznańskiego konsekrowany, kościół, częściowo przy pomocy księcia Zdzisława Czartoryskiego wystawiony, tworzy wspaniałe gmach w stylu romańskim. Wnętrze tej przepięknej świątyni zdobili swemi pracami najslawniejsi polscy malarze krakowscy, a pomiędzy tymi i słynny Juljan Fałat (urodz. 1858 r. w Tuliłowach w Małopolsce).

Oprócz kościoła parafjalnego znajduje się na przedmieściu Jutrosina kościółek św. Krzyża. Kto go fundował i wystawił, nikt nie wie. Był on wzniesiony z drzewa, a 1640 roku był już starym. Burmistrz Jutrosina, Jakób Kulawy, kościółek ten odrestaurował i płotem otoczył. — W 100 lat potem kościółek ten groził upadkiem. Wtedy to ówczesny

Kotecki & Jaskowski

Przedsiębiorstwo zbożowe.

Telefony :
15 i 104

Rawicz Adres telegr. :
„Jako“

ul. 17. Stycznia 575.

Zakup i sprzedaż

wszelkich płodów rolnych i ich przetworów
oraz sztucznych nawozów i węgla.

Hurtownie i detalicznie!

proboszcz jutrosiński, X. Józef Gogolewski, kazał go rozebrać i w miejsce jego postawić nowy w tak zwany pruski mur, w roku 1777. Po zgorzeniu kościoła parafjalnego 1813 r. przeniesiono don nabożeństwo parafjalne.

Jutrosin miał 8 jarmarków. Składał się on w roku 1800 z 1 gmachu publicznego, z 1 kat. kościoła, 1 lut. zboru, 196 domów, 14 wiatraków i miał 1259 mieszk., po większej części Polaków, żydów było 103. Procederem trudniło się 20 płócienników, 6 sukienników, 27 szewców, 14 kuśnierzy (z tych 3 żydów), 13 krawców (z tych 5 żydów), 7 kowali, 14 młynarzy, 9 winiarzy, 2 gorzelników, 1 piwowar, 5 rzeźników, 3 piekarzy, 3 cieśli, 5 fabrykantów kart (żydzi), 9 innych rzemieślników, 7 muzyków, 3 handlarzy sukna, 1 handlarz skór. Wartość zrobionego płótna obliczono w roku 1800 na 3500 talarów, a sukna na 6000 tal.

Miasto miało 2 nocnych stróżów.

Sukiennictwo zaczęło się w Jutrosinie podnosić, bo 1816 r. było tu 32 tkackich warsztatów.

Liczba mieszkańców wynosiła 1816 r.: 1324—1837 r.: 1691—1843 r.: 1793—1858 r.: 1963—1861 r.: 1998—1885 r.: 1996 mieszk., z tych było 1203 kat., 666 prot. i 99 żydów.

Posiadłość ziemska Jutrosina wynosi 1202 ha a liczba domów 234.

W roku 1854 nawiedził miasto wielki pożar, a tak samo 6 stycznia 1861 r. ponownie pożar podsypany silnym wiatrem zamienił w perzynę prawie wszystkie stare zabudowania w liczbie 83, luterski zbor z jego wieżą i 40 żniwem napełnionych stodół, wszystko to stało się pastwą płomienie w niespełna dwóch godzinach. Obecny zbor luterski został 11 lutego 1863 r. oddany protestanckiej gminie do użytku.

Bolesław Thiele.

Skład porcelany
szkła, galanterji i zabawek

W. Mańkowski

Telefon 35. Gostyń. Telefon 35.

**Rowery, maszyny do szy-
cia, broń i amunicja,
warsztat reparacyjny.**

Bazar Szkolny.

Właśc.: Franciszek Piasecki
Rynek nr. 3.

Konto bankowe:
Polski Bank Handl. Oddział w Rawiczu.

**Hurtowny i detaliczny skład pa-
pieru, materiałów piśmiennych, biu-
rowych, szkolnych i galanteryjnych**

**Olbrzymi wybór na prezenta
αα ślubne i imieninowe. αα**

NAJKORZYSTNIEJSZE ŹRÓDŁO ZAKUPU.

Dubin.

Dubin, nad rzeczką Orlą, położony na wzgórzu, istniał już w XIII wieku, bo o Kasztelanie Janie z Dubina mówi już dokument z dnia 1 kwietnia 1278 r.

Nie posiada Dubin żadnego dokumentu erekcyjnego, a jednak rządził się on prawom magdeburским. Jako miasto istniał on już 1456 r., lecz należał on wtenczas do najmniejszych miast w Polsce. Odbywało się w niem 6 jarmarków na towary kramne i bydło.

W XVI i XVII wieku była właścicielką Dubina wielkopolska rodzina Jastrzębskich, herbu Zaręba, a w XVIII wieku rodzina Zakrzewskich i Koźmińskich. Kościół parafjalny założyła w roku 1445 Katarzyna Zginalska, ówczesna dziedziczka miejsca.

Kościół Zginalskiej, postawiony z drzewa, stał aż ku schyłkowi XVI wieku, i bądź to pogorzał, bądź też ze starości runął. Wtedy wystawiła nowy kościół z drzewa około 1600 r. Barbara ze Sielec Jastrzębska, pod wezwaniem św. Mikołaja biskupa i Wyznawcy, który pod dniem 28 października 1631 r. poświęcił Jan Baykowski, sufragan poznański.

Na początku XVII wieku miał kościół w Dubinie trzy ołtarze, z których jeden był uposażony przez Barbarę Jastrzębską 1612 r., i bractwo różańcowe zaprowadzone 1616 r. a potwierdzone przez prowincjałów dominikańskich Idziego Trzebnica 1631 r. i Jana Djonizego Mosińskiego 1641 r. Uposażeniem kościoła był (1667 r.) łan roli (22 $\frac{2}{3}$ morgi) i meszne ze wsi parafjalnych. Roku 1730 otrzymał nową drewnianą wieżę, a 1856 r. został przez dziedzica Dubina, księcia Czartoryskiego odnowiony i ozdobiony.

Mechaniczna fabryka wyrobów mięsnych

ALBERT SCHOLZ, nast. właśc.:

WACŁAW SZYMCHAR

poleca swe znane fabrykaty
przedwojennej pierwszej ja-
kości. — Specjalność: Praw-
dziwe rawickie kiełbaski
i kiełbasy.

MAJĘTNOŚĆ PUDLISZKI

poczta Krobia, powiat Gostyń.

Fabryka konserw

owocowych, warzywnych i marmelady.

Wytłocznia win owocowych.

Mleczarnia, Cegielnia, Gorzel-
nia, Tartak i hodowla nasion
ogrodowych.

Na Wystawie Przemysłowo - rolniczej
w Poznaniu odznaczony za konserwy
i wina złotym medalem, za nasiona
srebrnym metalem.

W XVIII wieku należało to miasteczko do hrabiego Działyńskiego, a w początkach XIX wieku do hrabiego Potulickiego.

W roku 1800 składał się Dubin z 76 domów mieszkalnych, 1 wiatraka, 1 kat. kościoła, i był zamieszany przez 443 Polaków; żydów było tylko 2. Lecz z biegiem XIX wieku nagromadziło się tu tyle synów Izraela, że sobie zbudowali bóżnicę.

Z końcem XVIII wieku było tu 8 gorzelników, 7 płócienników, 3 piekarzy, 2 krawców, 2 szewców, 2 brukarzy, 6 innych rzemieślników, 1 młynarz, 1 gościnny; miasto utrzymywało 1 stróża nocnego.

Dubin liczył w 1816 r.: 483—1837 r.: 602—1843 r.: 613—1858 r.: 613—1861 r.: 638, a 1885.: 716 mieszk. i to: 700 kat., 16 prot. i żadnego żyda.

Obszar miasta Dubina wynosi 566 ha i ma 85 domów mieszkalnych.

Znajduje się tu także publiczne Oratorjum (kaplica) Przemienienia Pańskiego, fundowana przez miejscowego proboszcza X. Franciszka Stawskiego w roku 1787.

P . . s k i .

Władysław Wachowiak

*Skład spożywczy i kolonialny
RAWICZ, RYNEK 6.*

Polecam mój bogato za-
opatrzone skład cygar,
:: tytoni i papierosów ::

◊
WALENTY MIKUŁSKI

— — 3 Maja 75|6 — —

**Wykonuję prace podług miary.
Mody męskie i damskie.**

○
○
○
○
○
○
○
○
○
○

BOLESŁAW SZYMANOWSKI
RAWICZ, ul. 3 Maja 75|6.

Gostyń.

Dzieje Gostynia sięgają bardzo dawnych czasów. Pierwszą wzmiankę historyczną o Gostyniu znajdujemy w r. 1275, kiedy to książę Przemysław rozstrzygnął spór o Gostyń pomiędzy łowczym Mikołajem a Maciejem z Pozegowa na korzyść tego pierwszego. Był więc Gostyń prywatną posiadłością.

Ów Mikołaj, to osobistość znana, syn Przedpełka Hugonicza, wojewody poznańskiego, fundował dzieła, które przetrwały wieki: ufundował klasztor Dominikanek w Poznaniu, obdarował kościół w mieście swem Kobylinie, założył kolegiatę księży świeckich w Głuszynie, w r. 1301 wystawił szpital w Gostyniu, oddając jego kierownictwo Benedyktynom z Lubinia. Pozostawał w bliskim otoczeniu księcia Przemysława, który obdarzał go rozmaitemi godnościami, aż został wojewodą kaliskim.

Do wyżej wymienionych dzieł jego należy też otrzymanie dla posiadłości swej Gostynia przywileju miejskiego. Było to w r. 1278, gdy Przemysław II. pozwolił Mikołajowi na nadanie praw miejskich Gostyniowi, pozostawiając mu do woli, czy miasto założy w Gostyniu, czy w Brzeziu, wsi dotychczas istniejącej i łączącej się bezpośrednio z Gostyniem.

Mikołaj wybrał Gostyń i ówczesnym zwyczajem sprowadził rzemieślników, a ci wytyczyli rynek, osiągnęli ulice, a miasto otoczono przykopem, głębokim rowem, kilku wieżyczkami z bramami, aby zabezpieczyć się przed napadami.

W drugiej połowie XIV wieku, za czasów Kazimierza Wielkiego pojawia się jako dziedzic miasta

Warsztat rymarsko-siodl.

w Miejskiej Górcie Rynek nr. 1.

Wykonuje wszelkie prace w zakresie
siodlarskim oraz tapicerskim.

Szory i półszory

zawsze na składzie.

Jan Chwiałkowski.

S T. M A D R Y

SARNÓWKO nr. 1.

Warsztat kowalski

wykonuje wszelkiego rodzaju powozy jako
10-letni praktykant z firmy wrocławskiej Wilding.

DROGERJA FORTUNA

właśc.: **Edward Ćwikliński aptekarz.**

Sarnowa 16 b.

Artykuły drogeryjne i spożywcze.

Smarowidła na osie, oliwy i tłuszcze do maszyn.

Gostynia Bartosz Wizemburg, piszący się z Odolanowa, przytem dziedzic Koźmina, który przekazał dziedzictwo Gostyńskie synom Bartoszewi i Januszowi, a późniejsi dziedzice Gostynia już pod nazwiskiem Gostyńskich pisali się de Wizemburg i dzierżyli miasto przez długi czas.

W wieku XVI. dużo zamieszek sprowadził na miasto szerzący się luteranizm. Kupcy i rzemieślnicy niemieccy przyjęli pewnie naukę swego rodaka Lutra, a wygnańcy z Czech i Moraw należeli do pokrewnej sekty Waldensów. Dopiero Maciej Gostyński, sam nawrócony przez żonę, gorliwą katoliczkę, zachował kościół parafjalny dla katolików, a miasto z herezji luterskiej oczyścił.

Fara gostyńska to potężna budowla w stylu gotyckim, a historycy odnoszą ją w najstarszej części do XIV lub XV wieku. Piękną przybudówką z kaplicą św. Anny wstawił się Marcin Skoczylas, garncarz z zawodu od r. 1517 burmistrz gostyński.

Druga świątynia i klasztor XX. Filipinów tuż za miastem, na t. zw. Świętej Górze zawdzięczają porządek swój Adamowi Konarzewskiemu, po którego śmierci wdowa po nim budowała dalej kościół na wzór kościoła Santa Maria della Salute w Wenecji. Budowa około samych fundamentów trwała do r. 1680 włącznie, a pod dach, bez kopuły, doprowadzono dom Boży dopiero w r. 1696.

Przez cały ciąg istnienia miasto odznaczało się rozwojem przemysłu i rękodzieł. Najdawniej istniały w Gostyniu cechy sukienników, rzeźników, krawców i kowali, bo już w r. 1419 ich cechmistrzowie występują na ratuszu. W późniejszych czasach rozmaite jeszcze cechy są wspomniane, np. młynarzy, garncarzy i tkaczy. W XVI wieku wzmógł się przemysł, gdy wychodźcy z Czech i Szkocji zaczęli napływać do Gostynia; Szkoci bowiem opuszczali kraj swój dla ucisku religijnego ze strony Anglików. — Żydów w mieście nie było; osobną ustawą, wspomnianą jeszcze w r. 1818 zabroniony im był pobyt w Gostyniu. —
Szcześliwie czasy!

W. Bątkiewicz

Sarnowa

Warsztat siodlarski.

**Wykonuje wszelkie prace wchodzące
w zakres siodlarstwa.**

**Reperacje starych szorów, siodeł
i wszelkich powozów luksusowych.**

JAN GORSZKI

Miejska Górka

Mistrz murarski.

BIURO TECHNICZNE.

**Wykonanie wszelkich prac w za-
kres budownictwa wchodzące.**

Jan Dopierała

Miejska Górka

≡ ulica Główna nr. 53. ≡

MAGAZYN MEBLI

oraz

**pracownia wyrobów stolarskich, także
przyjmuje wszelkie prace budowlane.**

O dobrobycie miasta świadczy fakt, że w r. 1458 na wojnę pruską musiało stawić 15 uzbrojonych ludzi.

W r. 1528 naliczono 148 obywateli, w mieście 98, na większem przedmieściu 24, na mniejszem 27, oprócz tego było 65 pustych miejsc. Znajdowało się wówczas np. 15 sukienników, 7 krawców itd. Jak miasto przez wojny szwedzkie i częste pomory upadło, można poznać ztąd, że w r. 1724 głosowało 99 obywateli, a lustracja dokonana następnego roku wykazała w mieście tylko 88 domów i 35 pustkowisk; w r. 1733 oddano przy wyborach do rady miejskiej już tylko 81 głosów.

W ostatnich latach Rzeczypospolitej przed rozbiorami miasto się znów podnosiło i liczyło według spisu z r. 1797 (a więc w dwa lata po ostatnim rozborze) zabudowań 224, z tych 87 na przedmieściu, pustych miejsc 18 i na przedmieściu 18; mieszkańców 1286, pomiędzy nimi żadnego żyda. Według zawodów było rolników 50, a z rzemieślników 40 szewców, 19 rzeźników, 4 kuśnierzy, 8 krawców, 6 stolarzy, 6 kołodziejów, 4 kowali, 6 garncarzy, 48 tkaczy, 16 młynarzy, 4 bednarzy, 4 piekarzy, (pomiędzy nimi, mówi spis, jeden tylko rzeczywiście wyuczony), 5 olejników.

Przetrwowało miasto zwycięsko 100-letnią przeszło niewolę pruską; aby obecnie, liczące blisko 7000 mieszkańców, mogło rozwijać się pilnością i zabiegliwością mieszkańców, patriotyzmem swoich obywateli na pożytek i chwałę naszej Ojczyzny!

Józef Woziwodzki.

R O L N I K

Sp. roln.-handl. z odpow. ogr.

w MIEJSKIEJ GÓRCE.

Telefon 7. — Telefon 7.

Zakupuje i sprzedaje

**zboże, nasiona, oraz wszystkie
inne płody rolne
i przetwory tychże.**

Sztuczne nawozy.

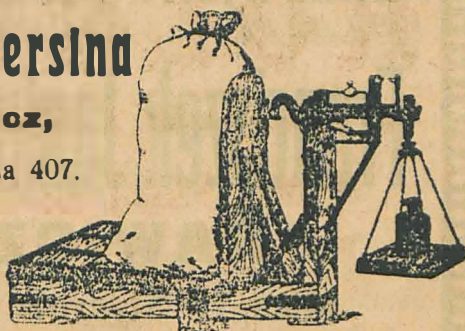

Rawicka Fabryka Wag

Adolf Hersina

Rawicz,

Kościelna 407.

Poleca wagi decymalne.

Wykonuje wszelkie reperacje szybko i akuratnie po cenach przystępnych.

PIERWSZORZĘDNY DOM OBUWIA

Tadeusza Seiferta w Rawiczu

ul. 17 Styoznia 577.

poleca swój bogato zaopatrzony magazyn bucików wszelkiego rodzaju od najskromniejszych do najwykwintniejszych. — Miarowe prace wykonuje szybko rzetelnie i po cenach umiarkowanych.

Wielki wybór! Wielki wybór!

Franciszek Jankowiak

RAWICZ

ulica 17 Stycznia 586.

**Pierwszorzędny magazyn
sukna wszelkiego rodzaju.**

Własny warsztat krawiecki!

Centralna Drogerja

Właśc.: KAZIMIERZ KLIMECKI

RAWICZ, ulica 17-go Stycznia
przy rynku.

Specjalny skład artykułów dro-
geryjnych, chemikaljów i wód
mineralnych.

Wiktor Jaraczewski

Rynek. JUTROSIN. Rynek.

Specjalny handel skór i przy-
borów szewskich.

Zakup skór surowych.

Skóra wyprawna.

- Skóra surowa. -

Telefon nr. 34.

Telefon nr. 34.

OGRODNICTWO

WOJCIECHA SOCHOCKIEGO

W SARNOWIE.

poleca piękne kwiaty wazonowe
i dekoracyjne, bukiety ślubne
i imieninowe dekoracja stołowa.
Wielkie wybór kwiatów ciętych
i wieńców.

E. CICHOSZ,

Właśc.: W. Maćkowiak, mistrz obuwniczy
RAWICZ, RYNEK 11.

Skład obuwia.

Specjalna pracownia obuwia podług miary od
zwyczajnego do najwytworniejszego. Wykonują
wszelkie reperacje i zamówienia, gustownie, szybko
— — i po cenach umiarkowanych. — —

BRACIA JAHN, LESZNO

ul. Komeniusza 24.

**Magazyn mebli
wyściełanych.**

**Specjalność: Meble skórzane!
Pierwszorządny wyrób!**

DEKORACJE

DEKORACJE

Nieborak Stanisław

JUTROSIN

Rzeźnictwo.
Wyrób wszelkich kiszek.

Stanisław Grześkowiak, Jutrosin
ul. Tromczyńskiego.

Fabrykacja mebli i trumien.
Specjalność: Jadalnie fornierowane prawdziwe
— — — dębowe. — — —

JAN PORTALSKI

JUTROSIN — — — TELEFON 36.

Handel żelaza, artykułów budowlanych,
szkła i porcelany.

JAN PERNAK

HURT.

DETAL.

Skład węgla,
drzewa opałowego i stolar-
skiego. Francuska tomasówka

Rawicz

ulica Wazów nr. 488.

Telefon 29.

Telefon 29.

J. DURSKI, Następ.

Właśc.: Ludwik Wybieralski

Telefon 8.

Jutrosin.

Telefon 8.

≡ **HOTEL DE EUROPE.** ≡

Skład kolonjalnych delikatesów, to-

warów drogeryjnych i winiarnia.

Konto czekowe: P. K. O. Poznań, Nr. 200502.

Walenty Seifert.

Parowa piekarnia

w JUTROSINIE.

**Poleca najlepsze pieczywo
w najlepszych gatunkach.**

≡≡≡ **Obsługa rzetelna.** ≡≡≡

W. FILIPCZAK, JUTROSIN

Rynek nr. 3.

Telefon 19.

Skład żelaza, szkła porcelany
— i towary kolonialne. —

ZYGFRYD NIEBORAK, Jutrosin

Rynek nr. 1.

Skład porcelany szkła oraz innych
sprzętów kuchen. Skład kolonialny.

B. BOBKIEWICZ, JUTROSIN

poleca

🌀 towary łokciowe i krótkie. 🌀

Spis wystawców.

Firma	Miejscowość	Branża
H. Malkowski	Kruświca	Wina owocowe
M. Przybyłówna	Rawicz	Krawiectwo Damsk.
J. Kulawska	"	Kapelusze i bławaty
F. Jankowiak	"	Konfekcja i sukno
A. Miskiewicz	"	Konfekcja Damska
F. Bąk	"	Obuwnik
J. Konieczny	"	Obuwnik
M. A. Seifertowie	"	Cholewki i skóry
St. Jarczewski	"	Konfekcja i sukno
Troska i Ska	"	Wyroby wódczane
E. Kuczmerowicz	"	sucharki
H. Soiński	"	Ziemioplody
E. Nalepa	"	fotografja
K. Tomiak	"	meble
A. Hersina	"	wagi
W. Ciesielski	"	malarstwo
St. Wujczak	"	Pilniki
Centrala Skór	"	Pasy, skóry, obuwie
J. Forala	"	Fabryka papieru
I. Straburzyński	"	Meble
St. Taczała	"	Maszyny
E. Malczewski	"	Oliwy
A. Knoch	"	Mydła
W. Sochocki	Sarnowa	Ogrodnictwo
St. Zaradny	Rawicz	Delikatesy
A. Andree	Miejsk. Górka	Cegły
Ł. Szwarc	"	Wyroby cementowe
St. Grześkowiak	Gostyń	Fabryka maszyn
F. Adamkiewicz	Gostyń	Wina, likiery
W. Jeniec	Sarnowa	Wyroby metalowe
Ferropol	Poznań	Zamki patentowe
St. Krawczyk	Miejsk. Górka	Powozy
I. Łuczkiwicz	Bojanowo	Meble
Moryson	Miejsk. Górka	Meble

Firma	Miejscowość	Branża
Majątność	Pudliszki	Konserwy, wina
W. Zaczyński	Poznań	Formy do obuwia
P. Grobelny	Sarnowa	Obuwie
W. Jurkowski	Krobia	Konfekcja męska
Luser i Czych	Krotoszyn	Fabryka chustek
C. Bajon	Leszno	Kilimy
M. Falkiewicz	Rawicz	Powrozy
Bracia Jahn	Leszno	Meble wyściełane
Kotecki i Jackowski	Rawicz	Ziemioplody
Koszewski i Ska	"	Fabryka szczotek
Durczewski B.	"	Obrazy
Nowak Jan	"	Fryzjer
Bukowski	"	Mody męskie
Letkiewicz Czesław	"	Zegarmistrz
Duda Antoni	"	Kołodziej
Leon Zuchowski	"	Cukierki
Rolnik	"	Ziemioplody
Wętaś	"	Meble
Niszak H.	"	Sprzęty domowe
Niszak H.	"	Maszyny
Śmieszalski W.	"	Obuwie
Wopińska i Siostra	"	Rohótki
J. Bartkiewicz	Miejs. Górka	Meble
St. Bartkiewicz	"	Meble
M. Jarczewski	"	Malarstwo
H. Borne Następca		
J. Olejniczak	Poznań	Fabr. cukierków
A. Bartkowiak	Rawicz	Spedycja
Marja Cybaier	"	Kapelusze damskie

IGNACY ŁUCZKIEWICZ, Bojanowo

Magazyn mebli.

Wykonuje wszelk. prace stolarskie, także budowlane.

Teodor Zaremba, Miejska Górka

Ul. Szewska nr. 155.

Magazyn mebli

oraz pracownia wyrobów stolarskich
także przyjmuję wszelkie prace
budowlane.

Marja Cybaier

RAWICZ, Wały Batorego 5.

Poleca wielki wybór kapeluszy Damskich
i dziecięcych własnego wyrobu od poje-
— dyńczych do najwykwintniejszych. —

"APTEKA POD ORŁEM"

w JUTROSINIE pow. Rawicz

Właściciel FLORJAN NOWACZKIWICZ

Drogerja, Perfumerja i farmaceutyczne Laboratorjum.

Specjalość:

Skuteczne środki na kolkę u koni,
przeciw cholerze u drobiu
świerzbie u ludzi.

WACŁAW KAUCH, JUTROSIN ZEGARMISTRZ

ZAKŁAD ZEGARMISTRZOWSKI
WIELKI WYBÓR W GUMACH DO
ROWERÓW I CZĘŚCI DO TAKO-
WYCH SKŁAD PAPIERU
RZETELNA USŁUGA.

M. FALKIEWICZ, RAWICZ.

Pierwszy Polski zakład wyrobów powroźniczych
wszelkiego rodzaju w zakres powroźnictwa
wchodzących.

Z powodu **nieczytelnego rękopisu**,
zaszły przy druku „Przewodnika” **błędy**, które
prostujemy:

Na stronie 18-tej, ma być zamiast

Antoni Winiarski:

ANTONI WIŚNIEWSKI.

Na stronie 24-tej ma być zamiast

Edward Nabpe:

EDWARD NALEPA.

Na stronie 28-mej zamiast

Jan Łaszczak:

JAN ŁAWNICZAK.

Na stronie 50-tej zamiast

W. Olszenowski:

W. OLSZANOWSKI.

St. Mathea

Architekt Budowniczy

RAWICZ

TEL 113 - UL. 17. STYCZNIA 581

Wykonuje wszelkie
roboty w zakres

BUDOWNICTWA
WCIĄGĄCE

M. & A. Seifertowie
Mechan. fabr. cholewek

Skład skór. :: :: Przybory obuwnicze.

Rawicz

ulica 3 Maja 44. Telefon 89

polecają :

skóry wierzchnie i spodnie,
spagaty rymarskie i tapicer-
skie, gumowe obcasy, błysz-
czyki czarne i kolorowe, nici
maszynowe wyrobu krajowe-
go i zagraniczn. oraz wszel-
kie przybory obuwnicze. ---

Wykonujemy wszelkie prace
cholewkarskie szybko, sumien-
nie po cenach umiarkowanych

HURTOWNIE.

CZĄSTKOWO.

Bank Kredytowy w Warszawie

Towarzystwo Akcyjne.

Bank Zastępczy i Dewizowy.

Kapit. zakład. 1 stycznia 1923 r. jeden miliard mk.
Kap. rez. 1 stycznia 1923 r. siedemset milionów mk.
Bank posiada kilkadziesiąt nieruchomości w różnych miastach Rzeczypospolitej w tem: cztery w Warszawie, wielki gmach w Krakowie i jeden z największych pałacowych domów w Łodzi.

W Rawiczu Bank posiada kompleks domów przy Rynku i ulic Trzeciego Maja i Kramarskiej.

Bank posiada czynnych 30 Oddz., a pięćdziesiątnowych Oddz. jest w organizacji.

Oddz. Okręg. Banku: Łódź, Lwów, Wilno, Kraków, Poznań (Al. Marcinkowsk. 27), Katowice, Lublin, Częstochowa, Bydgoszcz, Radom, Toruń, Pińsk, Tczew, Łuck. 12 Oddz. w wojew. Poznańskim, a między innymi: **Rawicz**, Kolejowa 19 obok Starostwa, **Gostyń**, Kolejowa 32, **Leszno**, Dworcowa, Hotel Bristol, **Krotoszyn**, Zdunowska 46, **Ostrów**, Wrocławska róg Rynku, **Zbąszyn**, Marszałkowska 43.

Bank afiliowany -- Wileński Prywatny Bank Handlowy z Oddziałami, założony 1870 roku.

Bank Kredytowy w Warszawie jest czysto polską instytucją wolną od wszelkich

wpływów obcych.

RADA BANKU:

Prezes Barylski Henryk, Wiceprezesa: Libicki Stanisł., Osiecki Stanisł., Wicemarszałek Sejmu, hrabia Żółtowski Adam z Jarogniewic, Członkowie: senator Baliński Ignacy, Prezes Rady Miejskiej Warszawskiej, Biskupski Winc., książę Czartoryski Olgierd z Sielca, poseł Dębski Jan, Kozubski Włodzimierz, Korwin-Szymanowski Eustachy, hrabia Kwilecki Kazimierz, ks. prałat Około Kulak, Van der Driesche du Triault, przedstawiciel Banku Francusko-Belgijskiego, Watraszewski Stanisław, dyrektor Stowa-

Rawicka Biblioteka Publiczna

94 (438)

200-088250-00-0